

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІСОТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ
Навчально-науковий інститут екологічної економіки і менеджменту
Кафедра обліку і аудиту

Пояснювальна записка

до дипломної роботи бакалавра

на тему:

Облік та фіскальний контроль за податком на прибуток підприємств (на матеріалах ТОВ «ЕВК»)

Виконала: студентка групи ОАС3-21
спеціальності
071 «Облік і оподаткування»
Бердар Інесса Іванівна

Керівник к.е.н., доцент Колінько Н.І.

Рецензент _____
(прізвище та ініціали)

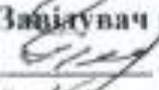
м. Львів – 2024

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІСОТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ

Навчально-науковий інститут екологічної економіки і менеджменту _____
 Кафедра _____ обліку і аудиту _____
 Освітній ступінь _____ бакалавр _____
 Спеціальність _____ 071 «Облік і оподаткування» _____

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри обліку і аудиту
 д.е.н., проф. Гарасим П.М.
 « 15 » 03 2024 року

ЗАВДАННЯ
НА ДИПЛОМНУ РОБОТУ СТУДЕНТКИ

Бердар Інесси Іванівни

(прізвище, ім'я, по батькові)

Тема роботи Облік та фіскальний контроль за податком на прибуток підприємств (на матеріалах ТОВ «ЕВК»)

керівник роботи Кодінько Наталя Іванівна, к.е.н., доц.
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, місце роботи)

затверджені наказом вищого навчального закладу від 07.03.2024 року № С-193

2. Термін подання студентом роботи 14.06.2024р.

3. Вихідні дані до роботи: законодавчі та нормативні акти України, фінансова та статистична звітність підприємства, спеціальна та періодична література

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити)

1. Теоретичні засади та принципи обліку і контролю податку на прибуток

2. Економічна характеристика підприємства та оцінка ведення обліку податку на прибуток

3. Аналіз фіскального контролю податку на прибуток

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень) _____

1. Основні функції податку на прибуток 2. Схема позитивних і негативних факторів податку на прибуток 3. Кореспонденція рахунків з обліку поточного податку на прибуток підприємства 4. Кореспонденція рахунків з обліку відстрочених податків на прибуток 5. Порівняльний аналіз внутрішньогосподарського та податкового контролю 6. Причини документальної перевірки 7. Порядок контрольних-перевірочних заходів

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада Консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв

7. Дата видачі завдання 15.03.24 р.

Керівник роботи

(прізвище та ініціали)

Колінько Н.І.
(прізвище та ініціали)

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів дипломної роботи бакалавра	Строк виконання етапів роботи	Прізвище
1	Підбір літератури, вихідної джерельної бази для аналізу на об'єкті дослідження	15.03-23.03	Колінько Н.І.
2	Теоретичні аспекти прибутковості	24.03-14.04	Колінько Н.І.
3	Теоретичні засади та принципи обліку і контролю податку на прибуток	15.04-25.04	Колінько Н.І.
4	Економічна характеристика підприємства та оцінка ведення обліку податку на прибуток	26.04-02.05	Колінько Н.І.
5	Аналіз фіскального контролю податку на прибуток	03.05-17.05	Колінько Н.І.
6	Технічне оформлення роботи	18.05-28.05	Колінько Н.І.
7	Рецензування роботи, перевірка на академічний плагіат, підготовка електронної презентації на захист, здача роботи разом з пакетом супровідних документів на кафедру	29.05.06-12.06	Колінько Н.І.

Студентка

(ініціали)

Берлар І.І.
(прізвище та ініціали)

Керівник роботи

(ініціали)

Колінько Н.І.
(прізвище та ініціали)

Анотація

В дипломній роботі ставилася мета дослідити теоретичні принципи організації та методики обліку і контролю податку на прибуток у підприємстві, а також обґрунтувати практичні шляхи їх вдосконалення. Для досягнення цієї мети було вивчено теоретичні положення щодо принципів обліку та контролю податку на прибуток, проведений аналіз економічного та соціального розвитку підприємства за період 2021-2023 рр., виявлено резерви та шляхи щодо покращення обліку і контролю податку на прибуток на ТОВ «ЕВК».

Ключеві слова: податок, податок на прибуток, фіскальний контроль, внутрішній контроль.

- Сторінок – 67
- рисунків – 16
- таблиць – 22
- використаних джерел – 59

Paper

The aim of the thesis was to investigate the theoretical principles of organization and methods of accounting and control of income tax in the enterprise, as well as to substantiate practical ways of their improvement. To achieve this goal, theoretical provisions regarding the principles of income tax accounting and control were studied, an analysis of the economic and social development of the enterprise for the period 2021-2023 was conducted, reserves and ways to improve income tax accounting and control at EVK LLC were identified.

Keywords: tax, VAT, fiscal control, internal control.

- Pages - 67
- tables – 22
- pictures - 16
- sources – 59

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ТА ПРИНЦИПИ ОБЛІКУ І КОНТРОЛЮ ПОДАТКУ НА ПРИБУТОК	7
1.1 Еволюція та історичні виміри становлення та прогресу оподаткування прибутку підприємств	
1.2. Характеристика організаційно-функціональних аспектів оподаткування прибутку в Україні	13
1.3. Характеристика оподаткування прибутку підприємств у країнах Європи	17
РОЗДІЛ 2. ЕКОНОМІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПІДПРИЄМСТВА ТА ОЦІНКА ВЕДЕННЯ ОБЛІКУ ПОДАТКУ НА ПРИБУТОК	21
2.1. Характеристика виробничо-господарської діяльності підприємства	
2.2 Організація та способи ведення обліку податку на прибуток	29
2.3. Порядок складання та подання декларації з податку на прибуток	35
РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ ФІСКАЛЬНОГО КОНТРОЛЮ ПОДАТКУ НА ПРИБУТОК	40
3.1. Внутрішній контроль на підприємстві	
3.2. Оцінка фіскальної перевірки	43
3.3 Шляхи оптимізації податку на прибуток	54
ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ	57
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	62
ДОДАТКИ	68

ВСТУП

Податок на прибуток є одним із основних джерел наповнення бюджету України. Органи контролю приділяють йому значну увагу, оскільки невірне нарахування та сплата цього податку можуть призвести до серйозних фінансових проблем для підприємств-платників. Правильне визначення оподаткованого прибутку та своєчасне перерахування коштів до бюджету має велике значення для їхньої фінансової стабільності у майбутньому, що підкреслює важливість впровадження внутрішнього контролю на підприємствах. Податок на прибуток широко використовується для регулювання та стимулювання підприємницької діяльності, оскільки прибуток є ключовим показником діяльності підприємств і основним джерелом податкових надходжень.

Значний внесок у вивчення особливостей здійснення податкового контролю за сплатою податку на прибуток підприємств внесли Лучишин Л. М., Калінеску Т.В., Кучер С. В., Копчинська К., Непочатенко О. О., Огороднікова І.І., Тулуш Л.Д., Скітецька І. М., Стадник М. В. та ін. Однак, система податкового контролю за сплатою податку на прибуток господарюючих суб'єктів в Україні містить низку проблем, що знижують його ефективність і потребують організаційного та методичного удосконалення.

Мета кваліфікаційної роботи полягає в удосконаленні організації та методів обліку та контролю за нарахуванням і сплатою податку на прибуток підприємства.

Для досягнення поставленої мети була сформульована необхідність постановки та розв'язання таких **завдань**:

- Визначено сутність операцій з нарахування та сплати податку на прибуток як об'єкта для обліку та внутрішнього контролю.
- Здійснено узагальнення нормативно-правового регулювання обліку, аналізу та контролю нарахування та сплати податку на прибуток.

- Формалізовано документальне оформлення операцій нарахування та сплати податку на прибуток.
- Викладено порядок синтетичного та аналітичного обліку операцій нарахування та сплати податку на прибуток.
- Розкрито порядок контролю нарахування та сплати податку на прибуток підприємства.
- Обґрунтовано напрями удосконалення обліково-інформаційної системи операцій нарахування та сплати податку на прибуток.

Об'єктом дослідження є організаційний та методичний процес, спрямований на забезпечення обліку та контролю процедур нарахування і сплати податку на прибуток підприємства.

Предметом дослідження є сукупність теоретико-методичних та науково-практичних аспектів, пов'язаних з обліком та контролем нарахування і сплати податку на прибуток

Для досягнення мети та вирішення поставлених завдань дослідження були використані наступні **методи**: історико-хронологічний аналіз; логічне узагальнення; систематизація; наукова абстракція та системний аналіз; логічний та структурний аналіз.

Інформаційною базою дослідження є широкий спектр джерел, таких як законодавчо-нормативні акти, наукові періодичні видання, монографії, матеріали науково-практичних конференцій, інтернет-ресурси, дані Державної служби статистики України, національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку, міжнародні стандарти бухгалтерського обліку і фінансової звітності, а також дані обліково-інформаційної системи підприємства, такі як первинні документи з обліку основних засобів, облікові реєстри, фінансова та статистична звітність.

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ТА ПРИНЦИПИ ОБЛІКУ І КОНТРОЛЮ ПОДАТКУ НА ПРИБУТОК

1.2 Еволюція та історичні виміри становлення та прогресу оподаткування прибутку підприємств.

На сучасному етапі розвитку України критично важливим є забезпечення стабільності та бездоганного функціонування податкової системи. Податок на прибуток підприємств залишається одним з найбільш вагомих податків у нашій країні. Саме тому впровадження новаторських підходів та оновлення системи його стягнення виступають ключовими механізмами для швидкого вирішення економічних проблем суспільства.

На сучасному етапі, не зважаючи на значну кількість проведених досліджень щодо важливості податку на прибуток підприємств, ще не сформовано чіткої теоретичної бази, яка б забезпечила повне охоплення різноманітних аспектів визначення та тлумачення цієї категорії податку.

Прибутковість підприємства є результатом комплексного урахування всіх факторів, які безпосередньо або опосередковано впливають на його економічний розвиток. Для визначення цієї показників використовується оцінка ефективності використання матеріальних, трудових та фінансових ресурсів, що мають прямий вплив на прибуток. З метою забезпечення стійкого розвитку підприємства керівництво мобілізує всі зусилля управлінського персоналу для пошуку шляхів оптимізації сплати податку на прибуток.

Зарубіжні науковці, такі як Й. А. Шумпетер, Ф. Г. Найт, П. Семюельсон, Д. Рікардо та інші, широко досліджували сутність податку на прибуток підприємств у своїх працях.

Йозеф Алоїз Шумпетер вважав, що прибуток виникає внаслідок впровадження нововведень і розглядав його як дохід фактора виробництва підприємств. Френк Гайнеман Найт вважав, що прибуток є формою ризику, яку складно або навіть неможливо точно розрахувати і виміряти. Пол Семюельсон

визначав прибуток як суму процента, ренти і заробітної плати, а Адам Сміт розглядав його як різницю між доданою вартістю і заробітною платою. Так, кожен науковець акцентував увагу на різних аспектах поняття "прибуток", виокремлюючи свої особливості та ознаки. Проведення аналізу підходів вітчизняних вчених до цього поняття є доцільним. Визначення категорії "прибуток" можна зобразити на рисунку 1.2.

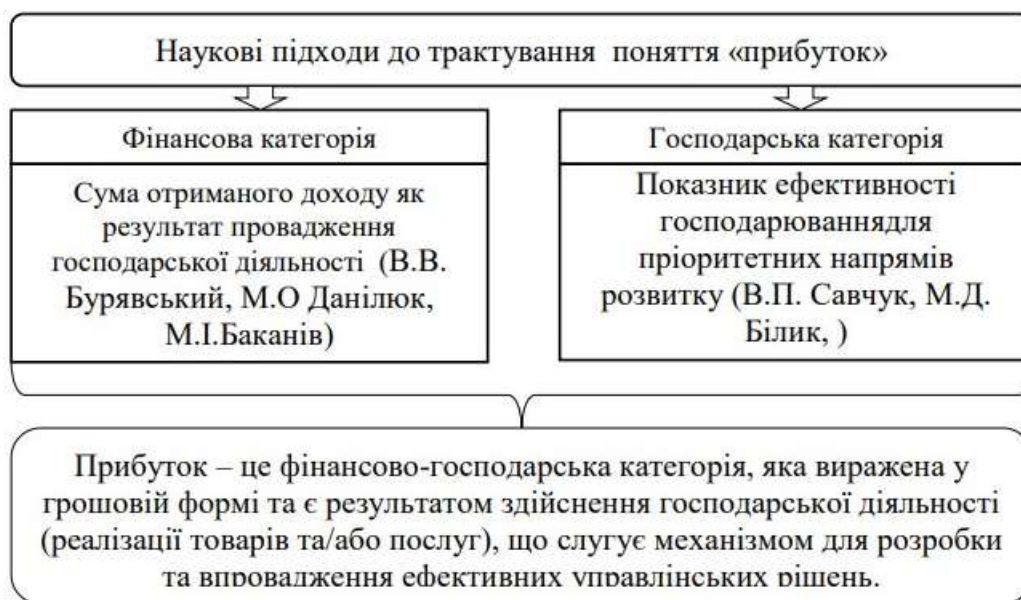

Рис.1.1 Аналіз різноманітних підходів науковців до основних принципів визначення поняття "прибуток".

Аналіз різних підходів науковців до визначення сутності поняття "прибуток" вказує на те, що прибуток перш за все є результатом ефективної діяльності підприємства, що відображає обсяг і якість виробленої продукції та рівень продуктивності. Щодо поняття "податок на прибуток", велика кількість досліджень, проведених як вітчизняними, так і закордонними вченими, викликала питання щодо методології та аналізу цієї категорії як у світовій, так і вітчизняній практиці.

Сучасні наукові підходи до трактування поняття "прибуток" включають дві основні категорії: фінансову і господарську. В першому випадку прибуток розглядається як результат провадження господарської діяльності, що виражений у грошовій формі. З іншого боку, в господарському аспекті,

прибуток розглядається як показник ефективності господарювання для пріоритетних напрямів розвитку. Ці два підходи допомагають розробляти та впроваджувати ефективні управлінські рішення в умовах сучасного бізнесу. В контексті обліку, податок на прибуток рідко розглядається окремо, але аналіз підходів до цього поняття має значення для розвитку ефективної системи обліку та управління фінансами підприємств.

Таблиця 1.1.

Погляди зарубіжних та вітчизняних науковців на концепційні основи визначення сутності поняття "податок на прибуток".

Автор	Трактування
В. В. Буряковський	Ці обов'язкові платежі встановлюються вищим органом законодавчої влади і обов'язкові до сплати фізичними та юридичними особами в бюджет. Розміри та терміни цих платежів визначаються законодавством і повинні бути дотримані платниками відповідно до закону.
В. Л. Андрущенко	Ці податки є демократичними в тому сенсі, що їх встановлення проводиться згідно з процедурами, що передбачаються законодавством. Однак вони є примусовими для платників, оскільки їх сплата є обов'язковою і здійснюється шляхом примусового стягнення, якщо платник не виконує свої фінансові зобов'язання. Ці платежі призначені для перенесення фінансових ресурсів із приватного сектора в державний з метою фінансування різноманітних суспільних, загальнонаціональних та урядових потреб, і вони є альтернативою емісії грошової маси та борговим позикам.
Колчугін С. В.[9]	Податок на прибуток відображається як окрема стаття у фінансовій звітності і є специфічним елементом фінансової звітності підприємства.
Куліков Н. І.[11]	Податок на прибуток – це податок на отриманий платником податків прибуток або доход
Кучер С. В [12]	Податок на прибуток представляє собою прямий податок, що є загальнодержавним і обов'язковим для платників, який розподіляється за встановленою законодавством ставкою від прибутку юридичних осіб у грошовому виразі. Ці кошти направляються на покриття витрат, які держава несе перед суспільством у зв'язку з виконанням соціально-економічних функцій.
Л. Л. Ігонін	Обов'язковий платіж - це сума коштів, яку стягують з організацій і фізичних осіб у формі переказу грошових ресурсів з метою фінансування діяльності держави та муніципальних утворень.
М. Є. Заяц	Обов'язкові платежі, які здійснюються юридичними і фізичними особами в бюджет, є засобом, яким держава примушує перерозподілити частину суспільного продукту шляхом обов'язкового збору коштів.
М. П. Леоненко	Обов'язкові внески - це суми коштів, які платники зобов'язані внести до бюджету та позабюджетних фондів відповідно до вимог податкового законодавства. Розміри і терміни сплати таких внесків

	регулюються відповідними нормативно-правовими актами.
Пансков В. Г [18]	Податок на прибуток можна охарактеризувати як визначений внесок підприємства чи іншого суб'єкта господарювання до бюджету держави за можливість користування економічним простором, трудовими ресурсами, інфраструктурою та іншими ресурсами, що надаються державою.
Серкіна М. С[24]	Це прямиий податок, який підприємства сплачують з прибутку, отриманого від реалізації продукції (робіт, послуг), нематеріальних активів, основних фондів, валютних цінностей, цінних паперів та інших видів фінансово-матеріальних цінностей, а також з прибутку від орендних операцій, роялті та від позареалізаційних операцій.
Ю. Б. Іванов	Обов'язкові платежі, які законодавчо встановлює держава, є сумами коштів, які сплачують юридичні та фізичні особи у процесі розподілу та перерозподілу частини валового внутрішнього продукту (ВВП). Ці кошти накопичуються в централізованих фондах для забезпечення фінансування функцій держави.

Після аналізу таблиці 1.1 можна узагальнити різноманітні погляди на податок на прибуток та сформулювати їх у єдине трактування. Податок на прибуток розглядається як загальнодержавний податок, який сплачується підприємствами з прибутку, що отримано від різних джерел, таких як реалізація продукції, основні фонди, нематеріальні активи, цінні папери, валютні цінності, інші фінансові та матеріальні ресурси, а також прибуток від орендних операцій, роялті та інших операцій.

До негативних якостей податку на прибуток можна віднести нестабільність законодавства, що спричиняє дезорієнтацію підприємств і масу помилок, які мають негативні наслідки. Варто також зазначити, що оподаткування прибутку як механізм прямого оподаткування забезпечує надходження коштів до бюджету лише за умови отримання підприємствами прибутку. У сучасному ринковому середовищі з високим рівнем конкуренції це не завжди вдається, тому називати такі бюджетні надходження стабільними досить складно.

Іноді підприємства підвищують ціни з метою збільшення прибутків. Вони роблять це, прагнучи, крім сплати податків і зборів, формувати власні джерела для розвитку підприємства, забезпечення соціальних потреб, матеріального стимулювання працівників та здійснення іншої діяльності. Проте такі дії

призводять до скорочення попиту на продукцію підприємств, що зменшує майбутні прибутки та відповідні суми податків.

Рис.1.1. Схема позитивних і негативних факторів податку на прибуток

Тому державне регулювання за допомогою прямих податків, зокрема податку на прибуток, повинно стимулювати зацікавленість підприємств у покращенні результатів економічної діяльності та збільшенні доходів [1].

Податок на прибуток ґрунтується на певних засадах або принципах:

1. Принцип законності : Податок регулюється Податковим кодексом України, законами України, указами Президента, постановами та розпорядженнями Кабінету Міністрів України, що забезпечує єдину методичку нарахування та сплати податку.

2. Принцип обов'язковості : Податок на прибуток є безапеляційною економічною категорією, що має сплачуватися усіма відповідними суб'єктами.

3. Принцип своєчасності сплати податку : Недотримання цього принципу може призвести до проблем із фінансуванням запланованих видатків у встановлений термін.

4. Принцип повноти сплати податку : Цей принцип спрямований на запобігання дефіциту бюджетів усіх рівнів.

5. Принцип гласності : Передбачає систематичне оприлюднення відомостей про суми зібраного податку, забезпечуючи прозорість процесу.

6. Принцип ефективності адміністрування податку : Процедура податкових стягнень повинна бути зручною та зрозумілою для платника [4].

З метою розуміння ролі податку на прибуток, розглянемо його дві основні функції, які він виконує (рис 1.2).

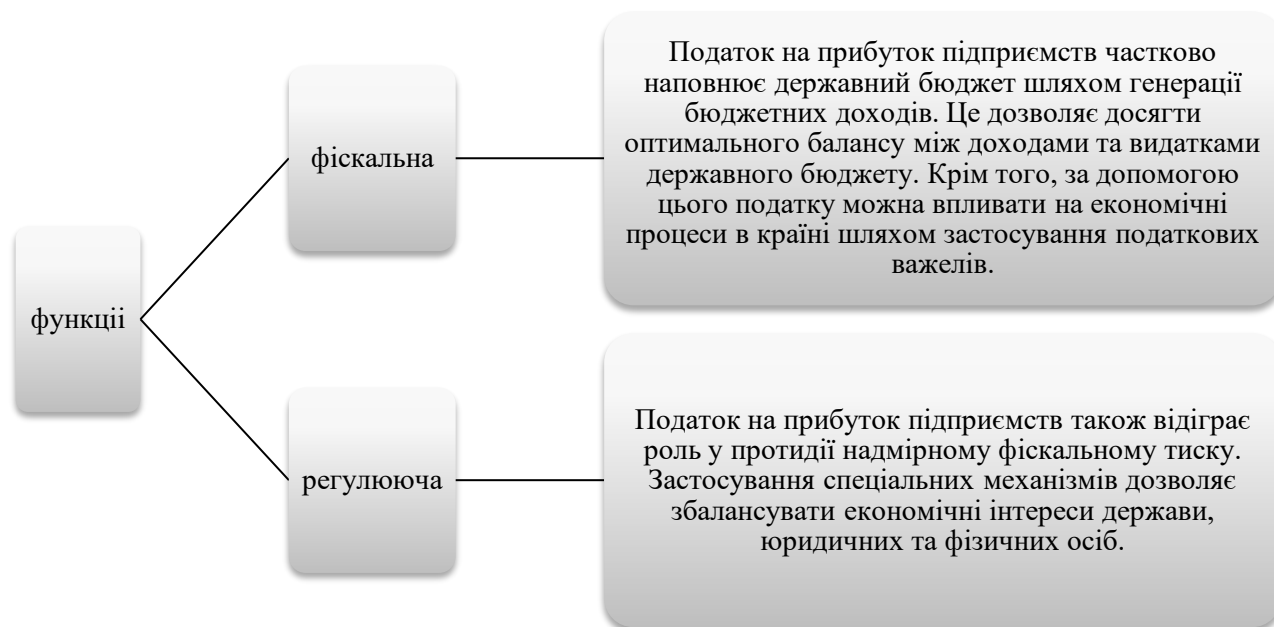

Рис. 1.2 Основні функції податку на прибуток

Отже, історія корпоративного податку на прибуток пройшла значний етап розвитку в державах світу. Він є одним із найважливіших механізмів, що впливають на соціальний і економічний розвиток країни, а також забезпечує стабільну та ефективну діяльність суб'єктів господарювання.

1.2. Характеристика організаційно-функціональних аспектів оподаткування прибутку в Україні.

У сучасних умовах господарювання, одним з ключових показників фінансового стану підприємства є сума заробленого доходу, яка відображається як результат його господарської діяльності за відповідний період. Оскільки головною метою підприємства є максимізація прибутку, то питання нарахування, сплати та оптимізації сум податку на прибуток підприємств є важливим і займає провідне місце у податковій системі країни.

Починаючи з 1991 року, українське законодавство розвивалося динамічними темпами. Нормативно-правова база в цей період ретельно регулювала аспекти, пов'язані з об'єктом та базою оподаткування, строками сплати, платниками та іншими важливими особливостями оподаткування прибутку підприємств.

Досліджуючи еволюцію українського законодавства щодо податку на прибуток, можна виокремити чотири етапи становлення податку в залежності від впроваджених нововведень у державі.

Протягом кожного етапу реформування законодавства не лише змінювалися ставки податку на прибуток, але також відбувалися зміни в об'єкті оподаткування та інших аспектах сплати податку суб'єктами господарювання (див. рис 1.3).

Перший етап реформування податкової системи України та прибуткового оподаткування характеризувався формуванням ключових аспектів. У цей період був введений новий механізм адміністрування податку на прибуток, що передбачав повний контроль за його сплатою. Закон України "Про оподаткування доходів підприємств і організацій" встановив базові принципи оподаткування прибутку. Об'єктом оподаткування став валовий дохід, а базова ставка склала 18%, у порівнянні з 35% за часів УРСР.

У 1993 році уряд держави прийняв новий законопроект, який вносив повні зміни до об'єкту та ставки оподаткування. Згідно з цим законопроектом,

об'єктом оподаткування став валовий прибуток, а ставка була встановлена на рівні 30%. Однак ці зміни були швидко виправлені прийняттям нового закону.

Таблиця 1.2.

Етапи формування системи оподаткування прибутку підприємств в Україні.

I Етап 1992-1996 рр.	Закон України «Про оподаткування доходів підприємств і організацій»	Об'єктом оподаткування є валовий дохід, який розраховується як сума доходів від реалізації продукції, інших матеріальних цінностей і майна, нематеріальних активів, доходів від брокерських місць та доходів від позареалізованих операцій, зменшених на суму витрат, пов'язаних з цими операціями.	18%
	Закон України «Про оподаткування прибутку підприємств» 1993р	Об'єктом оподаткування визначено скоригований валовий прибуток, який враховує суми валового доходу.	30%
II Етап 1997-2010 рр.	Закон України «Про оподаткування прибутку підприємств» (редакція 1997 р.)	Об'єктом оподаткування є прибуток, який розраховується шляхом віднімання валових витрат та амортизації від валового доходу.	25-35%
III Етап 2010-2015 рр.	Ухвалення Податкового кодексу України (ПКУ)	Об'єктом оподаткування є прибуток, який визначається шляхом віднімання собівартості реалізованих товарів, виконаних робіт, наданих послуг та інших витрат від доходів.	16-25%
IV Етап 3 2015 рр. по сьогодні	Запровадження Міжнародних стандартів фінансової звітності та гармонізація з ними вітчизняних регуляторних актів	Об'єктом оподаткування є прибуток, що має джерело походження як в Україні, так і за її межами. Цей прибуток визначається шляхом коригування фінансового результату (ФР) до оподаткування, який визначений у фінансовій звітності відповідно до П(С)БО або МСФЗ, на різниці.	(відповідно до МСФЗ і ПСБО)

Другий етап характеризується впровадженням нового підходу до визначення об'єкта оподаткування. Ці зміни призвели до різних наслідків. Позитивні результати включають зменшення податкового навантаження на балансовий прибуток, тоді як негативні наслідки проявилися у виникненні розбіжностей між оподаткованим прибутком та фінансовими показниками внаслідок того, що деякі доходи та витрати були визначені за іншими правилами бухгалтерського обліку.

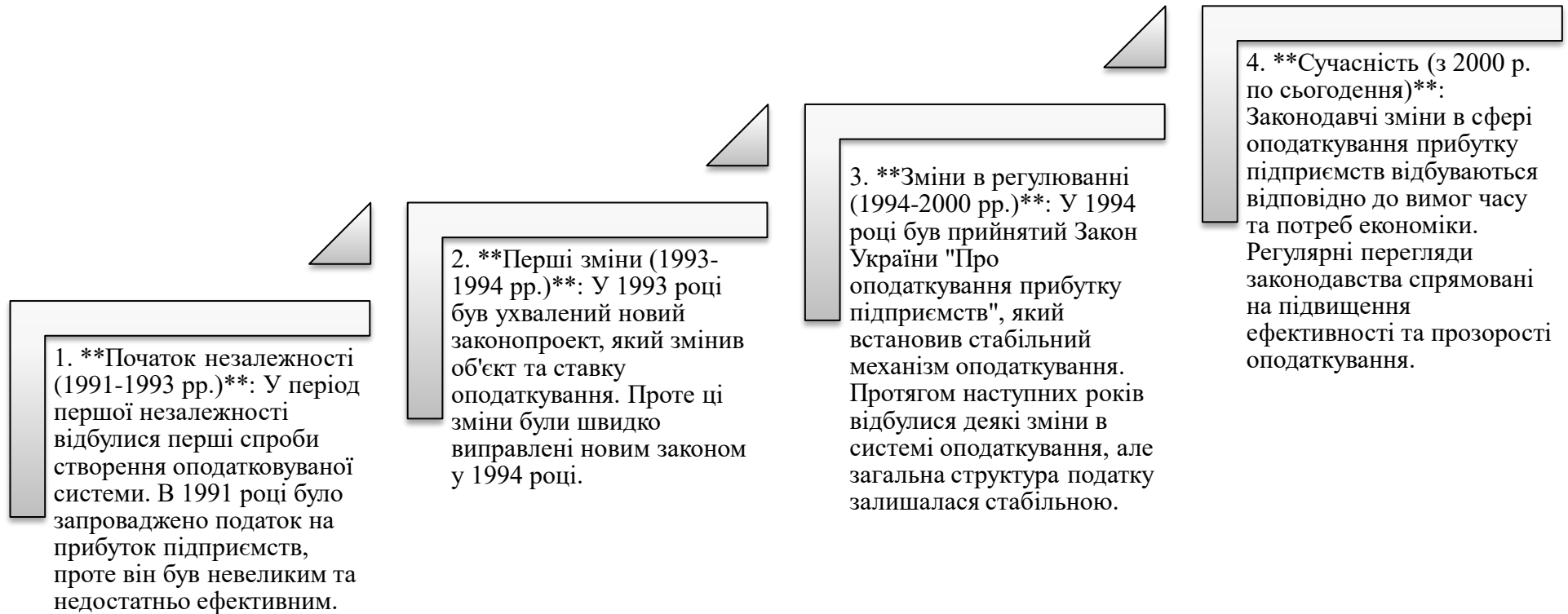

Рис. 1.3. Процес становлення податку на прибуток підприємств в Україні був складним та етапним:

Отже, у зв'язку з цим, підприємствам довелося почати вести податкову звітність та здійснювати податковий облік, щоб забезпечити коректне нарахування податкових зобов'язань.

У 2010 році уряд визначив стратегічні цілі щодо економічного розвитку країни, що призвело до прийняття Податкового кодексу України (ПКУ). Цей кодекс став першим єдиним загальнодержавним документом, який повністю систематизував регулювання системи сплати податків в Україні. Він враховував зміни у правилах та механізмах оподаткування, зокрема, щодо податку на прибуток підприємств. У ПКУ окремою розділом III було висвітлено питання оподаткування прибутку підприємств.

Податок на прибуток відноситься до категорії прямих податків, який сплачується з чистого прибутку підприємств і розраховується як різниця між валовим доходом та допустимими відрахуваннями, визначеними Податковим кодексом України (ПКУ). Щодо бухгалтерського обліку, податок на прибуток відображається за допомогою двох стандартів: П(С)БО 17 "Податок на прибуток" і МСБО 12 "Податок на прибуток". ПКУ зближує ці два обліки, спрямовуючи їх на максимально можливе наближення. Згідно з положеннями ПКУ, об'єкт оподаткування визначається шляхом коригування різниці фінансового результату до оподаткування.

На п'ятому етапі, який почався з 1 січня 2015 року, основним аспектом є визначення податкової бази для податку на прибуток підприємств. Ця база встановлюється як чистий прибуток до оподаткування, що відповідає бухгалтерським записам відповідно до П(С)БО та МСФЗ, з урахуванням податкових різниць, визначених в Податковому кодексі України. Чистий прибуток до оподаткування підлягає коригуванню на податкові різниці, які можуть збільшувати або зменшувати його значення (див. Додаток Б).

Цей механізм надає суб'єктам господарювання можливість значно знизити суми податків, які вони сплачують державі. Однак у цій схемі є певний недолік, пов'язаний з великою ймовірністю помилок у деклараціях, які можуть

бути зроблені навмисно. Всі ці ухилення відбуваються через високе податкове навантаження на платників податку.

Такі дії можуть призвести до порушення законів і інших нормативних актів через відображення неправдивих операцій або коригувань, що можуть змінити фінансові результати, показники прибутковості, об'єкти оподаткування і т.д. Неправильна кореспонденція рахунків може спричинити спотворення окремих статей фінансової звітності та інші проблеми.

На сьогодні, одним з головних завдань уряду на шляху до економічного розвитку є залучення в Україну максимальної кількості інвестицій, що непосредствено залежить від ефективності адміністрування та застосування податку на прибуток. Україна доклала зусиль, щоб вирівняти свою податкову систему з європейськими стандартами, зокрема щодо ставок оподаткування. Наша країна має відносно низькі ставки оподаткування, порівняно з іншими країнами світу, а саме 18%, що сприяє привабливості для потенційних інвесторів.

Після вивчення особливостей оподаткування податку на прибуток можна зробити висновок, що його становлення в Україні було складним процесом, але пройшло значний шлях розвитку. Треба визначити, що залишаються деякі проблеми, які потребують уваги та коригувань. Тому цілком обґрунтовано провести порівняльний аналіз оподаткування подібного податку в інших країнах світу, щоб набути додаткового розуміння та інші підходи до оптимізації податкової системи.

1.3. Характеристика оподаткування прибутку підприємств у країнах Європи

На сучасному етапі розвитку видно, що кожна податкова система країн світу має свої власні особливості у зборі податків. У період економічної кризи зазначено значне скорочення надходжень від оподаткування прибутку підприємств, про що свідчать дані, доступні на сайті "Open budget". Наприклад, станом на 2020 рік відзначається зменшення надходжень на близько 9082,00

мільйонів гривень порівняно з 2019 роком. Це пояснюється як загальним зменшенням обсягів виробництва, так і недоліками в сучасній податковій системі України. Підхід до європейської інтеграції, обраний нашою країною, має на меті підвищення конкурентоспроможності держави шляхом наукових досліджень і практичного впровадження податкового менеджменту.

У наш час, високий рівень оподаткування в Україні стає неприйнятним, оскільки справжній сектор економіки серйозно страждає від цього. Високі ставки податку на прибуток призводять до того, що підприємства не можуть працювати чесно, і це призводить до того, що реальний дохід приховується. Саме така ситуація змушує підприємців знижувати свою ділову активність та переходити до "тінізації" економіки. Отже, розумно провести аналіз оподаткування прибутку у різних країнах світу з метою покращення ефективності справляння цього податку в Україні. Особливий інтерес представляє досвід Швеції, оскільки ця країна використовує прогресивну шкалу оподаткування прибутку підприємств. (див. таблицю 1.3).

Таблиця 1.3

Ставки оподаткування прибутку в Швеції на 2021 рік.

Дохід перевищує (SEK)	Національна ставка	Місцева ставка (муніципалітет+ округи)
0	0%	0 %
20200	0%	32 %
537200	20%	52 %

Цікавим досвідом є те, що велика Британія встановила ставку корпоративного податку на рівні 19% з 1 квітня 2020 року. Якщо прибуток може бути пов'язаний з використанням патентів, застосовується знижена ставка в 10%. З 6 квітня 2020 року всі компанії, які не є британськими податковими резидентами, також оподатковуються податком на прибуток. У Великобританії існують винятки, що стосуються спеціальних режимів, які відображені у таблиці 1.4.

Таблиця 1.4.

Характеристика оподаткування великобританських підприємств у 2021 році.

Режими	Особливості застосування податку на прибуток
Режим нафтогазових компаній	Прибуток від видобутку нафти або газу, або прав на них в Великобританії підлягає оподаткуванню за ставкою 30% або за зниженою ставкою прибутку у 19%. Крім того, така діяльність передбачає 100% нарахування на капітал для більшості капітальних витрат.
Режим страхування життя	Страхові компанії, які займаються страхуванням життя, також підлягають оподаткуванню за спеціальним режимом. Цей режим включає різні ставки податку на прибуток підприємств, а також спеціальні правила для визначення прибутку за кількістю.
Режим податку на тоннаж	Компанії, що управляють кваліфікованими суднами і мають стратегічний та комерційний контроль у Сполученому Королівстві, можуть обирати податок на тоннаж замість корпоративного податку. Податок на тоннаж - це альтернативний метод оподаткування, який ґрунтується на чистому вантажопідйомному об'ємі експлуатованих суден.
Банківський сектор	Компанії у банківському секторі обкладаються додатковим податком у розмірі 8% з прибутку, який перевищує 25 млн. фунтів стерлінгів. Компанії у банківському секторі обкладаються додатковим податком у розмірі 8% з прибутку, який перевищує 25 млн. фунтів стерлінгів.

У Великобританії також діє податок на відхилений прибуток, який був впроваджений у квітні 2015 року як реакція на зміни у податковому середовищі. Цей податок відрізняється від інших корпоративних податків і стягується у розмірі 25% (або 55% у випадку британської діяльності з видобутку нафти, яка в основному пов'язана з операціями кільцевої огорожі).

Досвід Франції в області корпоративного оподаткування є унікальним. Корпоративний податок застосовується до доходів, отриманих в рамках французької підприємницької діяльності, а також до доходів від нерухомості, розташованої у Франції. За останні два роки ставка оподаткування значно змінилася, оскільки уряд держави проводить ефективні заходи щодо зменшення податкового навантаження з корпоративного податку.

З дата 1 січня 2021 року, у Франції було введено право на зниження ставки податку на прибуток підприємств на 15% до перших 38,120 євро оподаткованого результату. Ця знижена ставка застосовується до

підприємств малих і середніх розмірів, чий оборот не перевищує 7,63 мільйонів євро для компаній з оборотом до 10 мільйонів євро.

Таблиця 1.5

Зміни в ставках корпоративного податку в період з 2020 по 2022 рік:

Прибуток(євро)	Ставка прибутковості (%)		
	31 січня 2020 року	31 січня 2021 року	31 січня 2022 року
Від 0 до 5000000	28	26,5	25
Понад 500000	31	27,5	

Отже, досвід європейських країн свідчить про те, що система оподаткування прибутку підприємств в Україні має свої недоліки. Отже, використання міжнародного досвіду може сприяти швидкому та якісному вдосконаленню системи адміністрування податку.

РОЗДІЛ 2. ЕКОНОМІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПІДПРИЄМСТВА ТА ОЦІНКА ВЕДЕННЯ ОБЛІКУ ПОДАТКУ НА ПРИБУТОК

2.1. Характеристика виробничо-господарської діяльності підприємства

Ефективне використання матеріальних, виробничих та фінансових ресурсів є визначальним фактором успішності господарської діяльності підприємства у будь-якій галузі економіки. З метою забезпечення стійкого розвитку, конкурентоспроможності на ринку товарів та послуг, а також уникнення банкрутства, необхідно регулярно проводити фінансовий аналіз та вчасно виявляти недоліки у фінансово-господарській діяльності досліджуваного підприємства.

Ефективні та сучасні основні засоби є важливим елементом для забезпечення стабільної роботи підприємства. Вони допомагають виконувати робочі процеси більш продуктивно і ефективно. Оскільки технології та потреби ринку постійно змінюються, регулярне оновлення основних засобів є необхідним. Це дозволяє підприємству залишатися конкурентоспроможним, покращувати якість продукції або надання послуг та збільшувати ефективність виробничих процесів. Плановане оновлення основних засобів сприяє збереженню конкурентної переваги та забезпеченню довгострокового розвитку підприємства.

Таблиця 2.1.

Показники стану основних засобів

№ п/п	Показники	Рік			Абсолютне відхилення		Відносне відхилення	
		2021	2022	2023	2022-2021	2023-2022	2022/2021	2023/2022
1	Залишкова вартість, тис.грн	13,8	0	0	-13,8	0	-	-
2	Знос, тис.грн	5,7	19,5	19,5	13,8	0	3,42	1
3	Первісно вартість, тис.грн	19,5	19,5	19,5	0	0	1	1
4	Коефіцієнт придатності	0,71	0	0	-0,71	0	-	-
5	Коефіцієнт зносу	0,29	1	1	0,71	0	3,42	1

Аналізуючи таблицю 2.1., помітно, що первісна вартість та залишкова вартість показують стабільну тенденцію збереження в межах 19,5 тис. грн. Втім, зростання первісної вартості перевищило зростання залишкової вартості, що мало негативний вплив на коефіцієнт зносу. Цей коефіцієнт значно зрос з 0,29 до 1 протягом розглянутого періоду, що призвело до зниження показника придатності на такий рівень.

Для подальшого аналізу ефективності використання основних засобів розглядаються показники, такі як фондівдача, фондомісткість, фондоозброєність та фондорентабельність. Динаміка цих показників наведена у таблиці 2.2.

Таблиця 2.2

Показники ефективності використання основних засобів

№ п/п	Показники	Рік			Абсолютне відхилення		Відносне відхилення	
		2021	2022	2023	2022-2021	2023-2022	2022/2021	2023/2022
1	Фондовіддача	808,28	154,86	20,2	-653,41	-134,66	0,19	0,13
2	Фондомісткість	0,001	0,006	0,05	0,005	0,044	6	8,3
3	Фондорентабельність	25,76	18,22	4,97	-7,54	-13,24	0,71	0,27
4	Фондоозброєність	3,25	9,75	4,88	6,5	-4,88	3	0,5

Під час аналізу показників з таблиці 2.2 варто відзначити, що середньорічна вартість основних засобів залишалася стабільною, але спостерігалось значне зменшення обсягу виробництва та чистого прибутку протягом періоду з 2021 по 2023 рік.

У періоді, що був проаналізований, відбулися наступні зміни: чистий дохід від реалізації продукції зменшився на 15,36 млн. грн, а чистий прибуток - на 405,3 тис. грн. Незважаючи на це, середньорічна залишкова вартість основних засобів залишалась стабільною. В результаті, фондівдача основних засобів знизилася з 808,27 грн/грн у 2021 році до 20,2 грн/грн у 2023 році, відображаючи негативні наслідки цих факторів.

Незмінна середньорічна вартість основних засобів та зниження чистого прибутку привели до значного зменшення фондорентабельності. У 2022 році цей показник становив 25,76, а в 2023 році він скоротився до 4,97.

Важливим аспектом для зазначення є коливання фондоозброєності, що пояснюється стабільністю середньорічної вартості основних засобів та нестабільністю середньооблікової чисельності працівників.

Аналіз таблиць 2.3 та 2.4 дозволяє розглянути структуру та динаміку стану оборотних засобів, що має важливе значення для досягнення ефективної роботи підприємства.

Таблиця 2.3

Оборотні активи

№ п/п	Показники	Рік			Абсолютне відхилення		Відносне відхилення	
		2021	2022	2023	2022-2021	2023-2022	2022/2021	2023/2022
1	Запаси	1186	900	846,8	-285	-53,6	-,8	0,9
2	Дебіторська заборгованість	1993	2025	2658,7	32	633	1,02	1,3
3	Гроші	693	956	316	263	-640	1,4	0,33
4	Інші оборотні активи	200,4	142	273	-58,2	130	0,7	1,9
5	Разом	4073	4024,4	4093,8	-48,6	69,4	0,9	1,02

При аналізі таблиці 2.3 важливо відзначити значну частку дебіторської заборгованості у вартості оборотних активів. У 2021 році вона становила 1993,4 тис. грн, а в 2023 році зросла до 2658,7 тис. грн. Це може бути пояснено несталою економічною ситуацією в країні та істотним зростанням закупівельних цін.

Таблиця 2.4

Структура оборотних активів

№ п/п	Показники	Рік			Абсолютне відхилення		Відносне відхилення	
		2021	2022	2023	2022-2021	2023-2022	2022/2021	2023/2022
1	Запаси	29,1	22,4	20,7	6,8	1,7	0,8	0,9
2	Дебіторська заборгованість	48,9	50,3	64,9	1,4	14,6	1,03	1,29
3	Гроші	17	23,8	7,7	6,7	16,04	1,4	0,3
4	Інші оборотні активи	4,9	3,5	6,7	1,4	3,1	0,7	1,9
5	Разом	100	100	100	0	0	1	1

Слід відзначити похвальну тенденцію зниження обсягу запасів, який спростився з 1186 тис. грн до 846,8 тис. грн.

Таблиця 2.5

Показники ефективності використання оборотних активів

№ п/п	Показники	Рік			Абсолютне відхилення		Відносне відхилення	
		2021	2022	2023	2022-2021	2023-2022	2022/2021	2023/2022
1	Коефіцієнт завантаження	0,26	1,33	10,4	1,08	9,06	5,2	7,8
2	Коефіцієнт оборотності	3,9	0,8	0,09	-3,12	-0,65	0,2	0,13
3	Тривалість обороту, день	93	480	3750	387	3270	5,2	7,8

Аналізуючи таблицю 2.5, можна зробити висновок щодо оборотності оборотних активів. Спостерігається негативна динаміка коефіцієнта оборотності: у 2021 році він складав 3,87, а вже у 2023 році - 0,096, що означає зменшення на 3,774 пункти. Ця ситуація є негативним сигналом для нашого підприємства, оскільки вона свідчить про зниження обороту оборотних активів, тобто суми, отриманої з кожної гривні реалізованої продукції.

У 2021 році тривалість одного обороту оборотних засобів становила 93 дні, але у 2022 році цей показник збільшився на 387 днів, а вже у 2023 році досяг 3750 днів. Це призвело до зниження оборотності оборотних засобів на 97%.

Збільшення коефіцієнта завантаження та тривалості обороту оборотних засобів свідчать про неефективне використання їх структури та зниження ефективності їх використання. Це означає, що ресурси, які вкладені у оборотні засоби, не використовуються ефективно і можуть бути заморожені або неоптимально розподілені. Це може мати негативний вплив на фінансові показники і результативність підприємства. Оптимізація структури та поліпшення ефективності використання оборотних засобів можуть бути необхідними для забезпечення стабільності і успішності діяльності підприємства.

Доходи, витрати та фінансові результати відіграють важливу роль у бухгалтерському обліку, який перетинається з економічною статистикою та

фінансовим аналізом. Вони не є просто останнім етапом облікової процедури, а складають сферу, де відображаються фінансові результати господарської діяльності підприємства.

Фінансовий результат господарської діяльності підприємства остаточно визначається прибутком. Цей фінансовий результат формується шляхом розрахунку доходів та відповідних витрат підприємства. У бухгалтерському обліку ці показники використовуються для визначення фінансової продуктивності та оцінки ефективності господарської діяльності підприємства.

Таблиця 2.6

Зміна доходу

№ п/п	Показники	Рік			Абсолютне відхилення		Відносне відхилення	
		2021	2022	2023	2022-2021	2023-2022	2022/2021	2023/2022
1	Дохід від реалізації продукції	15761,2	3019	393,9	-12741	-2625,9	0,2	0,13
2	Інші операційні доходи	-	-	-	-	-	-	-
3	Інші доходи	-	-	-	-	-	-	-
4	Разом	15761,2	3019	393,9	-12741	-2625,9	0,2	0,13

Таблиця 2.7

Витрати і відрахування

№ п/п	Показники	Рік			Абсолютне відхилення		Відносне відхилення	
		2021	2022	2023	2022-2021	2023-2022	2022/2021	2023/2022
1	Собівартість реалізованої продукції	13248,8	2308,3	133	10940,5	-2174,6	0,8	0,06
2	Інші операційні витрати	1899,8	685,8	141,9	-1214	-543,9	0,4	0,2
3	Інші витрати	-	-	-				
4	Податок на прибуток	110,3	77,9	21,3	-32,4	-56,6	0,706	0,273
5	Разом	15258,9	3072	296,9	-12187	-2775	0,201	0,097

За даними з таблиці 2.7 можна зробити наступні висновки щодо структури витрат підприємства протягом трьох років (2021-2023):

1. Собівартість реалізованої продукції має найбільшу питому вагу серед витрат. У 2021 році вона становила 86,82%, у 2022 році - 75,13%, а в 2023 році -

45,03%. Це свідчить про зменшення відсоткової частки витрат на виробництво продукції протягом трьох років.

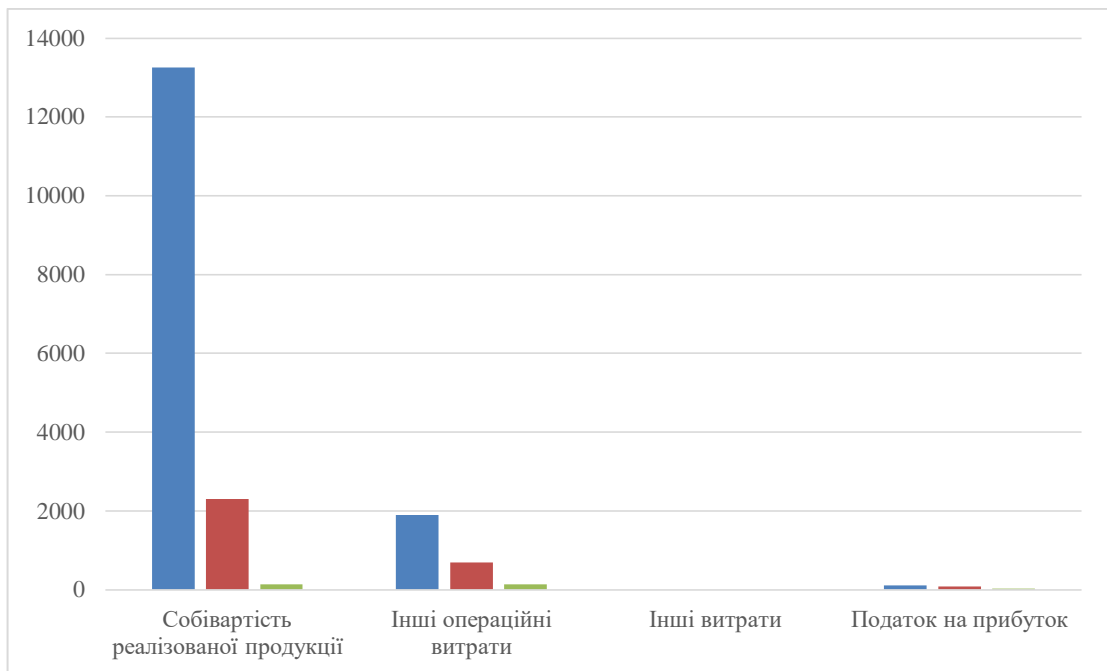

Рис.2.1. Динаміка витрат підприємства

2. Інші операційні витрати також складають певну частку витрат підприємства. У 2021 році вони становили 12,45%, у 2022 році - 22,32%, а в 2023 році - 47,79%. Таким чином, відсоткова частка цих витрат значно збільшилась протягом двох останніх років.

3. Витрати на оподаткування зменшуються від 0,72% у 2021 році до 7,17% у 2023 році. Водночас, їх питома вага зростає, що означає, що витрати на оподаткування займають більшу частку у загальній структурі витрат підприємства.

Ці дані вказують на зміни в структурі витрат підприємства протягом трьох років, зокрема, на зменшення питомої ваги собівартості продукції, збільшення частки інших операційних витрат і зростання питомої ваги витрат на оподаткування. Це може вказувати на зміни в стратегії виробництва та фінансового управління підприємством.

Таблиця 2.8

Динаміка основних економічних показників

№ п/п	Показники	Рік			Абсолютне відхилення		Відносне відхилення	
		2021	2022	2023	2022-2021	2023-2022	2022/2021	2023/2022
1	Дохід від реалізації продукції	43927	58033,9	49939,3	14106,9	-8094,6	1,321	0,861
2	Собівартість реалізованої продукції	39275,6	52504,1	46055,3	13228,5	-6448,8	1,337	0,877
3	Валовий прибуток	2419,7	3790,8	3448,2	1371,1	-342,6	1,567	0,910
4	Фонд оплати праці	9262,704	9279,492	9579,024	16,788	299,532	1,002	1,032
5	Середньорічна чисельність працюючих	53	47	43	-6	-4	0,887	0,915
6	Середньорічна зарплата	174,768	197,436	222,768	22,668	25,332	1,130	1,128
7	Середня продуктивність праці	828,81	1234,76	1161,38	405,95	-73,38	1,490	0,941
8	Середньорічна вартість основних засобів	9870,3	10560,1	10682,9	689,8	122,8	1,070	1,012
9	Фондомісткість	0,225	0,182	0,214	-0,043	0,032	0,809	1,176
10	Фондовіддача	4,45	5,496	4,675	1,046	-0,821	1,235	0,851
11	Середньорічна вартість оборотних активів	11560,4	14085,6	17060,3	2525,2	2974,7	1,218	1,211
12	Коефіцієнт оборотності	3,8	4,12	2,93	0,32	-1,19	1,084	0,711
13	Податок на прибуток	438,7	703,3	625,7	264,6	-77,6	1,603	0,890
14	Чистий прибуток	1981	3087,5	2822,5	1106,5	-265	1,559	0,914
15	Рентабельність реалізованої продукції	6,16	7,22	7,49	1,06	0,27	1,172	1,037

Таблиця 2.8 містить основні економічні показники діяльності підприємства. Відзначається, що у порівнянні з 2021 роком, обсяг реалізованої продукції у 2022 році зріс на 13,2%, а в порівнянні з 2022 роком, у 2023 році спостерігалось зменшення на 14%.

У цей же час, вартість виробництва реалізованої продукції зросла на 13,2285 млн. грн. у порівнянні з 2021 роком у 2022 році, а в порівнянні з 2022 роком, у 2023 році спостерігалось зменшення на 6448,8 тис. грн.

Зафіксовані зміни у фонді оплати праці наступні: у порівнянні з 2021 роком, у 2022 році він збільшився на 167889 тис. грн., але в 2023 році знову зріс на 299,532 тис. грн.

Ці зміни в середньосписковій чисельності працівників та середньомісячній заробітній платі вказують на негативну ситуацію на підприємстві.

Зниження середньомісячної заробітної плати може мати декілька причин, таких як економічна нестабільність, зниження обсягів виробництва або низька прибутковість підприємства. Зміни в середньосписковій чисельності працівників можуть свідчити про звільнення працівників або зниження нових наймів.

Для з'ясування причин зменшення середньомісячної заробітної плати і змін в чисельності працівників, необхідно провести детальний аналіз ситуації на підприємстві. Можливо, варто звернутися до відповідальних осіб на підприємстві для отримання більш точної інформації про причини та плани щодо подальших змін.

За наданими даними, середньорічна вартість основних засобів залишалася майже незмінною протягом років. Це означає, що загальна вартість основних засобів на підприємстві не змінювалася протягом розглянутих років.

Фондовіддача (також відома як рентабельність активів) вказує, яку кількість продукції (або прибутку) отримують на одиницю вкладених засобів. За наданими даними, фондівіддача показує наступні значення:

- У 2021 році фондівіддача становила 4,45 гривні за гривню засобів.
- У 2022 році фондівіддача зросла і становила 5,496 гривні за гривню засобів.
- У 2023 році фондівіддача знизилася до 4,675 гривні за гривню засобів.

Ці дані вказують на зміни в ефективності використання основних засобів на підприємстві. Зростання фондівіддачі у 2022 році може свідчити про покращення продуктивності або ефективнішу використання засобів. Проте, у 2023 році фондівіддача знизилася, що може вказувати на зменшення

продуктивності або менш ефективного використання засобів проти попереднього року.

Для більш детального аналізу ситуації необхідно врахувати інші фактори, такі як обсяги продукції, витрати на утримання засобів, зміни в ринкових умовах тощо.

На основі наданих даних можна зробити висновок, що підприємство працювало прибутково та рентабельно протягом 2021-2023 років. Це позитивна ознака, що вказує на те, що підприємство здатне генерувати прибуток та забезпечувати певний рівень рентабельності в своїй діяльності.

Однак, вказується, що аналіз основних показників фінансово-господарської діяльності підприємства свідчить про його нестабільність протягом останніх трьох років. Це може означати, що підприємство стикалося з коливаннями у фінансових показниках та не має стабільної тенденції до покращення.

Використання виробничих ресурсів та фінансові результати показують тенденцію до погіршення. Це може свідчити про збільшення витрат або зменшення продуктивності виробничих процесів підприємства, що може негативно позначитися на його фінансових показниках.

2.2 Організація та способи ведення обліку податку на прибуток

У бухгалтерському обліку оподаткування прибутку контролюється згідно з П(С)БО 17 "Податок на прибуток" та МСБО 12 "Податки на прибуток". П(С)БО 17 встановлює методичні засади стосовно утворення інформації щодо витрат, доходів, активів та зобов'язань, пов'язаних із оподаткуванням прибутку, а також її відображення у фінансовій звітності.

У П(С)БО 17 "Податок на прибуток" та Інструкції до плану рахунків № 291 передбачається застосування тимчасових податкових різниць, які виникають унаслідок різниці в обліку деяких доходів і витрат між бухгалтерським і податковим обліком у різних звітних періодах. Таким чином, П(С)БО 17 "Податок на прибуток" розглядає тимчасову податкову різницю як

різницю між оцінкою активу та зобов'язання за фінансовою звітністю та податковою базою цього активу або зобов'язання відповідно.

Згідно з пунктом 3 П(С)БО 17 "Податок на прибуток", тимчасові податкові різниці поділяються на два типи: ті, які можуть бути вираховані, та ті, які підлягають оподаткуванню. Якщо різниці можуть бути вираховані, то вони призводять до зменшення податкового прибутку, у той час як ті, що підлягають оподаткуванню, будуть включені до податкового прибутку у майбутніх періодах.

Коли виникають тимчасові податкові різниці в бухгалтерському обліку підприємства при формуванні поточного податку на прибуток, необхідно визначати відстрочені податкові зобов'язання та відстрочені податкові активи.

Відстрочені податкові зобов'язання та відстрочені податкові активи визнаються як витрати або доходи у фінансовому звіті, крім податку на прибуток, що нараховується внаслідок дооцінки активів та інших операцій, які відображаються у збільшенні власного капіталу (згідно з пунктом 4 П(С)БО 17 "Податок на прибуток").

У результаті, витрати або дохід від податку на прибуток представляють собою загальну суму витрат або доходу, яка включає поточний податок на прибуток разом із врахуванням відстроченого податкового зобов'язання та відстроченого податкового активу.

У зв'язку із впровадженням нових вимог щодо ведення обліку податку на прибуток та переходом підприємств на міжнародні стандарти бухгалтерського обліку, актуальним є питання порівняння цих вимог із національними стосовно методики обліку прибутку підприємств та його відображення у фінансовій звітності .

Порівняємо методологічні засади обліку та звітності податку на прибуток відповідно до П(С)БО 17 та МСБО 12:

1. Область застосування:

- П(С)БО 17: Застосовується у бухгалтерському обліку в Україні.
- МСБО 12: Використовується в міжнародній фінансовій звітності.

2. Методологічні підходи:

- П(С)БО 17: Визначає методологічні основи формування інформації про витрати, доходи, активи та зобов'язання з податку на прибуток та її розкриття у фінансовій звітності.
- МСБО 12: Визначає порядок визнання та врахування податкових наслідків операцій у фінансовій звітності та відображення податкових активів і зобов'язань.

3. Принципове питання обліку податку на прибуток:

- Не визначено
- Визначено основних принципів відображення в бухгалтерському обліку поточних та майбутніх податкових наслідків, що виникають внаслідок операцій у поточному періоді, а також врахування можливості відшкодування балансової вартості активів і зобов'язань у майбутньому.

4. Визнання поточного податку:

- Відображається у складі поточних зобов'язань та оцінюється сумою коштів, яка не була сплачена до бюджету. За перевищення суми коштів, сплачених до бюджету, над сумою, що підлягає сплаті, виникає дебіторська заборгованість:
- Визнається як зобов'язання та оцінюється сумою коштів, яка не була сплачена до бюджету. За перевищення суми коштів, сплачених до бюджету над сумою, що підлягає сплаті, відноситься до активів

5. Використання середньої ставки податку:

Не передбачено

Передбачено

6. Визнання податкових наслідків:

- П(С)БО 17: Визначає витрати або доходи за податком на прибуток на основі методологічних принципів.
- МСБО 12: Визнає податкові наслідки відповідно до своїх вимог.

7. Дисклозур:

- П(С)БО 17: Вимагає розкриття інформації про витрати, доходи, активи та зобов'язання з податку на прибуток у фінансовій звітності.
- МСБО 12: Встановлює вимоги до розкриття податкової інформації в фінансовій звітності.

8. Облікове відображення тимчасових податкових різниць:

- П(С)БО 17: Регулює облік тимчасових податкових різниць із податку на прибуток.
- МСБО 12: Також визначає порядок обліку тимчасових податкових різниць, але в межах міжнародних стандартів.

Отже, хоча обидва стандарти регулюють облік податку на прибуток, П(С)БО 17 використовується в Україні для національного обліку, тоді як МСБО 12 є міжнародним стандартом, що використовується в інших країнах. Обидва стандарти мають схожі методологічні підходи, але можуть мати деякі відмінності в деталях і вимогах до розкриття інформації.

На основі порівняння можна зробити висновок, що у цілому суттєві відмінності відсутні, проте присутня більш деталізована методика обліку прибутку підприємств у МСБО 12 "Податки на прибуток". МСБО 12 встановлює процедуру визнання податкових різниць у нетипових ситуаціях, які не враховуються в П(С)БО 17 "Податок на прибуток", такі як вплив гудвілу на податкову базу у випадку об'єднання бізнесу, податкові наслідки визнання іноземних фінансових інвестицій в іншій функціональній валюті, вплив переоцінки інвестиційної нерухомості та інші.

Згідно з бухгалтерським обліком, суми податку на прибуток відображаються на рахунку 98 "Податок на прибуток". Податок на прибуток, який розраховується у податковому обліку і підлягає сплаті до бюджету, відображається за кредитом субрахунку 641 "Розрахунки за податками" у кореспонденції з дебетом рахунків 98 "Податок на прибуток", 17 "Відстрочені податкові активи" та 54 "Відстрочені податкові зобов'язання".

Сплату податку на прибуток до бюджету відображають за дебетом субрахунку 641 "Розрахунки за податками" у кореспонденції з кредитом рахунку 311 "Поточні рахунки в національній валюті". Нарахована сума податку на прибуток відображається за дебетом рахунку 98 "Податок на прибуток", а за кредитом - включається до фінансових результатів.

Таблиця 2.9

Кореспонденція рахунків з обліку поточного податку на прибуток підприємства

Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків бухгалтерського обліку	
	Дебет	Кредит
Сформовано фінансовий результат за звітний період	70-74	79
	79	90, 92-97
Нараховано податок на прибуток	79	98
Відображено розрахунки з бюджетом за податком на прибуток	98	641/ Розрахунки за податком на прибуток
Списано фінансовий результат на нерозподілений прибуток	441	79
Донараховано податок на прибуток підприємства у результаті уточнення за попередній рік (надано уточнюючу податкову декларацію з податку на прибуток)	441	641/ Розрахунки за податком на прибуток
Нараховано штраф і пеню, що відображено в уточнюючій податковій декларації з податку на прибуток	948	641/ Розрахунки за податком на прибуток
Перераховано до бюджету податок на прибуток, включаючи податок на прибуток за попередній звітний рік, а також штраф і пеню	641/ Розрахунки за податком на прибуток	311

Так, якщо в бухгалтерському обліку у суб'єкта господарювання є відстрочені податкові активи та зобов'язання, для визначення бухгалтерських витрат або доходів з податку на прибуток застосовується такий алгоритм: до поточного податку на прибуток додаються відстрочені податкові зобов'язання та віднімаються відстрочені податкові активи.

Суми відстрочених податкових зобов'язань визначаються як різниця між сальдо за кредитом рахунку 54 "Відстрочені податкові зобов'язання" на кінець року та сальдо за кредитом цього ж рахунку на початок року.

Проте, відстрочені податкові зобов'язання не завжди враховуються під час розрахунку витрат або доходу за податком на прибуток. Їх врахування відбувається лише при дооцінці необоротних активів. Тому, нарахування відстрочених податкових зобов'язань за рахунок зменшення капіталу у дооцінках відображається в бухгалтерському обліку за такою проводкою: Дебет 41 "Капітал в дооцінках", Кредит 54 "Відстрочені податкові зобов'язання".

Суми відстрочених податкових активів за звітний період визначаються як різниця між сальдо за дебетом рахунку 17 "Відстрочені податкові активи" на кінець звітного періоду та сальдо за дебетом цього ж рахунку на початок звітного періоду.

Таблиця 2.10

Кореспонденція рахунків з обліку відстрочених податків на прибуток

Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків бухгалтерського обліку	
	Дебет	Кредит
Нараховано поточний податок на прибуток	79	981
Нараховано ВПА	17	981
Нараховано ВПЗ	981	54
Здійснено зарахування між ВПА та ВПЗ	54	17
Списано ВПЗ на рахунок фінансового результату	79	981
Відображено поточний податок на прибуток	981	641/ Розрахунки за податком на прибуток
Списано фінансовий результат на нерозподілений прибуток	441	79

Так, якщо після визначення витрат або доходу з податку на прибуток був отриманий дохід, цей дохід слід відображати за кредитом рахунку 98 "Податок на прибуток". Якщо це витрати, їх слід відображати за дебетом цього ж рахунку.

У Інструкції про застосування Плану рахунків [9], фінансовий результат діяльності підприємства визначається шляхом закриття субрахунків за окремими видами діяльності рахунку 79 "Фінансові результати". Кінцеве сальдо цих субрахунків списується на рахунок 44 "Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)", який включає такі субрахунки: 441 "Прибуток нерозподілений", 442 "Непокриті збитки", 443 "Прибуток використаний у звітному періоді".

На рахунку 44 "Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)" ведеться облік нерозподілених прибутків чи непокритих збитків поточного та минулих років, а також використаного в поточному році прибутку. За кредитом цього рахунку відображається збільшення прибутку від усіх видів діяльності, за дебетом - збитки та використання прибутку.

Відповідно до частини 3 статті 142 Господарського кодексу зазначається, що порядок розподілу прибутку, отриманого суб'єктом господарювання, встановлює власник (власники) або уповноважений ним орган відповідно до законодавства та статутних документів. Отже, порядок розподілу прибутку повинен бути закріплений у статутних документах господарського товариства.

Під час складання річної фінансової звітності використаний прибуток протягом року списується на зменшення нерозподіленого прибутку за дебетом субрахунку 441 "Прибуток нерозподілений" і за кредитом субрахунку 443 "Прибуток, використаний у звітному періоді". Внаслідок цього субрахунки 441 "Прибуток нерозподілений" та 443 "Прибуток, використаний у звітному періоді" закриваються.

2.3. Порядок складання та подання декларації з податку на прибуток

Декларація у розумінні податкового кодексу - це документ, що подається до відповідного державного органу із зазначенням відомостей, на підставі яких він виконує дії (операції, процедури, функції), що належать до його компетенції.

Декларація з податку на прибуток може бути складена у звичайному (паперовому) вигляді та надіслана поштою або в електронній формі.

Форма податкової декларації повинна містити необхідні обов'язкові реквізити і відповідати нормам та змісту податку на прибуток.

Обов'язкові реквізити - це інформація, яку повинна містити форма податкової декларації та за відсутності якої документ втрачає визначений Кодексом статус із настанням передбачених законом юридичних наслідків.

Податкова декларація з податку на прибуток повинна містити такі обов'язкові реквізити:

- | тип документа (звітний, уточнюючий, звітний новий);
- | звітний (податковий) період, за який подається податкова декларація;
- | звітний (податковий) період, що уточнюється (для уточнюючого розрахунку);
- | повне найменування (прізвище, ім'я, по батькові) платника податків згідно з реєстраційними документами;
- | код платника податків згідно з Єдиним державним реєстром підприємств та організацій України або податковий номер;
- | реєстраційний номер облікової картки платника податків або серію та номер паспорта (для фізичних осіб, які через свої релігійні переконання відмовляються від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та повідомили про це відповідний орган державної податкової служби і мають відмітку у паспорті);
- | місцезнаходження (місце проживання) платника податків;
- | найменування органу державної податкової служби, до якого подається звітність;
- | дата подання звіту (або дата заповнення - залежно від форми);
- | ініціали, прізвища та реєстраційні номери облікових карток посадових осіб платника податків;
- | підписи платника податку - фізичної особи та/або посадових осіб платника податку, засвідчені печаткою платника податку (за наявності).

Податкова декларація з податку на прибуток повинна бути підписана керівником платника податків або уповноваженою особою, а також особою, яка відповідає за ведення бухгалтерського обліку та подання податкової декларації до органу державної податкової служби.

Декларація з податку на прибуток підприємства та додатки до неї подаються платником незалежно від того, чи виникло у звітному періоді в платника податкове зобов'язання чи ні. Декларація заповнюється в тисячах гривень з одним десятковим знаком.

Платники податку на прибуток (крім малих підприємств) подають разом з відповідною податковою декларацією квартальну або річну фінансову звітність. У фінансовій звітності платник податків зазначає тимчасові та постійні податкові різниці.

Податкова різниця - це різниця, яка виникає між оцінкою і критеріями визнання доходів, витрат, активів, зобов'язань за національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку або міжнародними стандартами фінансової звітності та доходами і витратами, із зазначеними згідно з розділом «Податок на прибуток підприємств». Тимчасова податкова різниця - це податкова різниця, яка виникає у звітному періоді та анулюється в наступних звітних податкових періодах.

Постійна податкова різниця - податкова різниця, яка виникає у звітному періоді та не анулюється в наступних звітних податкових періодах.

Враховуючи наявність пільгового порядку оподаткування прибутку суб'єктів малого бізнесу, встановлено, що платники податку на прибуток підприємств, які оподатковуються за ставкою нуль відсотків, подають декларації з податку на прибуток за спрощеною формою. Таким рішенням одночасно досягається дві мети:

- | забезпечення контролю за дотриманням граничних обсягів оборотів, за умови неперевищення яких платник має право користуватися пільгою;

- | спрощення фіскально-адміністративних процедур для суб'єктів малого бізнесу - юридичних осіб.

Платнику надається право обирати один з трьох способів подання Декларації з податку на прибуток:

- | особисто або через уповноважену особу;
- | поштою з повідомленням про вручення та з описом вкладення;
- | засобами електронного зв'язку в електронній формі (з дотриманням умови щодо реєстрації електронного підпису підзвітних осіб).

Дане право обмежується для великих і середніх підприємств, які зобов'язані подавати податкові декларації в електронній формі. Таке рішення спрямоване на покращання адміністрування податків шляхом оптимізації документообігу та враховує наявність технічних можливостей у відповідних платників щодо його реалізації.

У випадку подання звітності поштою відправлення здійснюється платником не пізніше ніж за десять днів до закінчення граничного строку звітування.

Податкова декларація з податку на прибуток, надана платником, вважається прийнятою за наявності однієї з таких умов:

- | відмітки (штампу) органу державної податкової служби, яким отримана податкова декларація, із зазначенням дати її отримання (на всіх аркушах, з яких складається податкова декларація та, за бажанням платника податків, на її копії);
- | квитанції про отримання податкової декларації (у разі її подання засобами електронного зв'язку);
- | поштового повідомлення з відміткою про вручення органу державної податкової служби (у разі надсилання податкової декларації поштою);
- | відсутності повідомлення про відмову у прийнятті податкової декларації у встановлений строк.

Пунктом 49.17. статті 49 для ефективного забезпечення процедури подання електронної податкової звітності передбачається створення автоматизованої системи «Єдине вікно подання електронної звітності». Основним розробником та адміністратором даної системи визначено центральний орган

виконавчої влади, відповідальний за процеси інформатизації в Україні. Передбачається, що електронна звітність буде направлятися через Інтернет до контролюючих органів, фондів загальнообов'язкового державного страхування, відповідних державних органів тощо. За допомогою даної системи спрощується порядок передачі електронної звітності та уніфікується процедура подачі такої звітності.

Автоматизована система самостійно визначає та перенаправляє відповідні електронні звіти до того чи іншого державного органу відповідно до їх компетенції та порядку, визначеного чинним законодавством.

Всі вимоги до заповнення електронної податкової звітності, електронної звітності інших державних органів, опис форматів (стандартів), структура електронного документа, розміщуються на інформаційних ресурсах Міністерства фінансів України та відповідних державних органів. Дані інформаційні ресурси для користувачів надаються на безоплатній основі. Сама автоматизована система «Єдине вікно подання електронної звітності» та всі її компоненти є державною власністю.

Терміни подання Декларації з податку на прибуток:

| якщо базовий звітний період дорівнює календарному місяцю, то звітність подається протягом 20 календарних днів, що настають за останнім календарним днем звітного (податкового) місяця;

| якщо базовий звітний період дорівнює календарному кварталу або півріччю, то звітність подається протягом 40 календарних днів, що настають за останнім календарним днем звітного (податкового) кварталу (півріччя);

| якщо базовий звітний період дорівнює календарному року, то звітність подається протягом 60 календарних днів, що настають за останнім календарним днем звітного (податкового) року.

Якщо останній день строку подання податкової декларації припадає на вихідний або святковий день, то останнім днем строку вважається наступний за вихідним або святковим робочий день.

РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ ФІСКАЛЬНОГО КОНТРОЛЮ ПОДАТКУ НА ПРИБУТОК

3.1. Внутрішній контроль на підприємстві

Так, податок на прибуток дійсно відіграє важливу роль у фінансуванні бюджету України. Контролюючі органи відводять цьому податку значну увагу, оскільки неправильне нарахування та сплата цього податку може призвести до серйозних фінансових санкцій для підприємств-платників. Ці санкції можуть стати причиною складних фінансових труднощів прямо для підприємств, що не можуть виконати вимоги щодо податкових платежів.

Правильне визначення оподатковуваного прибутку, а також повне та своєчасне перерахування відповідних коштів до бюджету впливає на перспективи підприємства в майбутньому. Тому необхідно організувати внутрішній контроль на підприємстві.

Податок на прибуток підприємств широко застосовується для регулювання та стимулювання підприємницької діяльності. Він відіграє ключову роль в оподаткуванні господарюючих суб'єктів, оскільки прибуток традиційно розглядається як основна характеристика їхньої діяльності та фактичне джерело сплати податків.

Оскільки оподаткування прибутку є обов'язком підприємства перед державою, нагляд за тим, щоб його сплата була повною та вчасною, має велике значення. Це призводить до проведення на підприємстві двох типів внутрішнього контролю: адміністративного і бухгалтерського.

Адміністративний контроль спрямований на підвищення ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства і включає в себе методи та процедури контролю керівництва, планування та реалізації діяльності.

Впровадження бухгалтерського контролю має на меті підтримку та захист активів підприємства, а також забезпечення достовірності їх обліку. Внутрішній бухгалтерський облік є невід'ємною складовою внутрішнього господарського контролю.

На підприємстві внутрішній контроль виконує три основні функції (див. рис. 3.1).

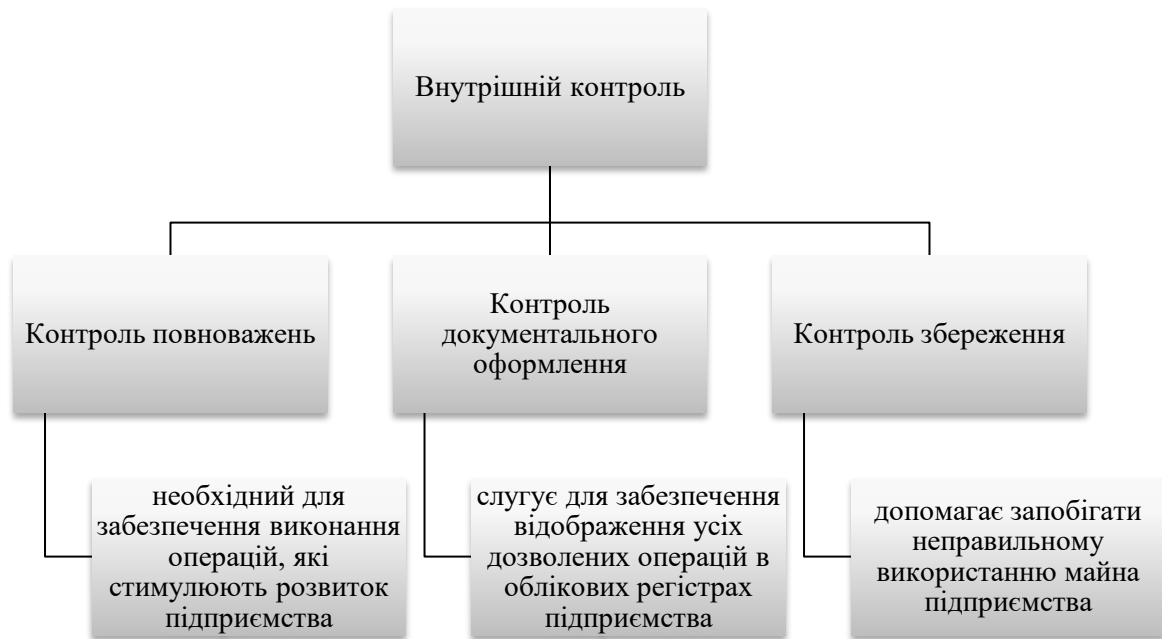

Рис. 3.1 Функції внутрішнього контролю

При організації внутрішнього контролю для формування інформації щодо оподаткованого прибутку, підприємство звертає основну увагу на ті об'єкти, які не можуть бути контрольовані контролюючою підсистемою при перевірці інших об'єктів контролю.

До таких об'єктів належать:

- Елементи облікової політики, такі як методи та процедури, що стосуються формування інформації про оподатковуваний прибуток та планові показники податкових різниць;
- Податкові різниці, що виникають при визнанні доходів та витрат, а також при розрахунку певних видів прибутку;
- Необгрунтовані податкові різниці, такі як помилки та фальсифікації, відхилення фактичних показників від планових, а також певні види прибутку (які можуть бути звільнені від оподаткування або підлягають патентуванню).

Важливо відзначити, що будь-яка система контролю потребує наявності суб'єктів контролю. Давайте детальніше розглянемо компоненти внутрішнього контролю на підприємстві, які зображені на рис. 3.2.

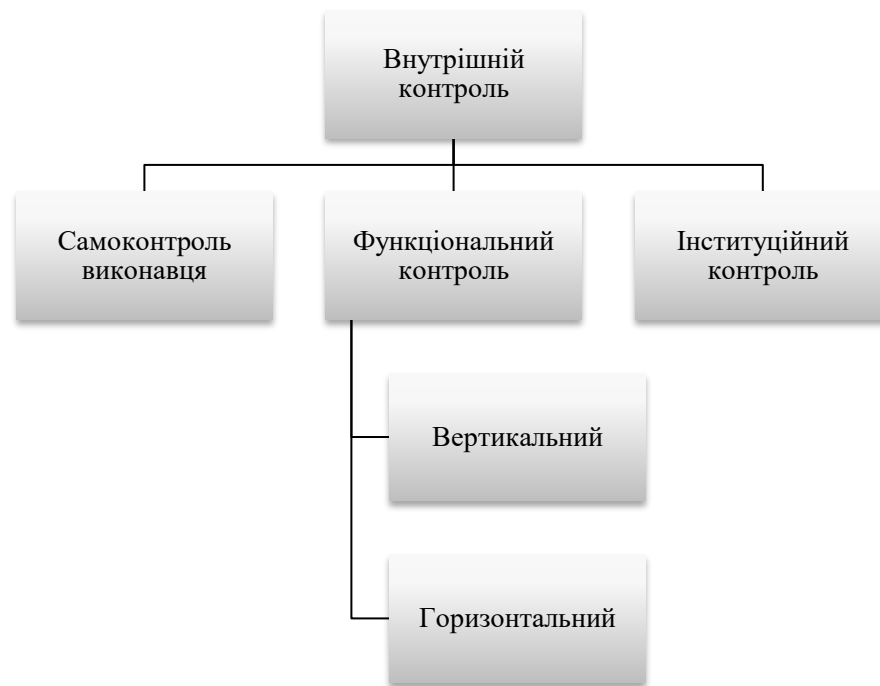

Рис.3.2. Складові внутрішнього контролю

Самоконтроль виконавця означає, що кожен працівник, крім виконання своїх прямих обов'язків, визначених у трудовому договорі, також має самостійно контролювати свою діяльність.

При контролі розрахунків із податку на прибуток більш доцільним є застосування вертикального функціонального контролю, оскільки він здійснюється уповноваженими керівними особами на всіх рівнях управління підприємства. У той час як для горизонтального контролю можуть залучатися інші працівники компанії.

На підприємстві існує відділ бухгалтерії з головним бухгалтером та окремою посадою бухгалтера, відповідального за податкові розрахунки, використання вертикального внутрішнього контролю є доцільним. Головний бухгалтер відповідає за перевірку показників звітності, яку отримує на підпис, що відповідає за підсумки роботи бухгалтерського відділу та податкових розрахунків.

Інституційний контроль на підприємствах зазвичай здійснюється спеціально створеною службою внутрішнього контролю. Важливо відзначити, що створення такої служби може бути особливо корисним та ефективним для великих підприємств, де її продуктивність перевищує витрати на її утримання.

3.2. Оцінка фіскальної перевірки

Під час організації та проведення податкового контролю державні інтереси відображає орган, що відповідає за управління у цій галузі. Україна має Державну фіскальну службу України (ДФСУ) в якості такого органу.

ДФСУ має право проводити перевірки і звірки платників податку згідно з пунктом 20.1.4 Податкового кодексу України. Згідно зі статтею 75 ПКУ, органи ДФС можуть здійснювати камеральні, документальні (як планові, так і позапланові, як виїзні, так і невиїзні) та фактичні перевірки платників податку.

Розглянемо правові основи та регламентні аспекти обліку і податкового контролю операцій з податку на прибуток (табл. 3.1).

Камеральна перевірка - це вид перевірки, що характеризується відсутністю необхідності виїзду до платника податків; вона проводиться у приміщенні ДФС на основі поданої платником податків звітності. У період пандемії COVID цей вид перевірок застосовується частіше.

Для виявлення та попередження можливих порушень під час проведення камеральної перевірки на підприємстві рекомендується заздалегідь здійснювати наступні заходи:

- Перевірку декларації з податку на прибуток підприємства для виявлення будь-яких формальних недоліків або помилок.

- Проведення нормативно-правової перевірки господарських операцій, пов'язаних з формуванням фінансового результату діяльності, щоб переконатися у їх відповідності чинному законодавству.

- Арифметичну перевірку для визначення правильності розрахунків та виявлення будь-яких недоліків у фінансовій документації.

Таблиця 3.1.

Порівняльний аналіз внутрішньогосподарського та податкового контролю

Структурні елементи	Внутрішньогосподарський контроль	Податковий контроль
1. Суб'єкти	Працівники підприємства: бухгалтер, аналітик, юрист, маркетолог	Посадові особи органів державної податкової служби та податкової міліції
2. Мета	Оцінка якості економічної інформації, що формується управлінською системою підприємства	Оцінка законності обліку податків, зборів, обов'язкових платежів та податкової звітності з метою профілактики податкових правопорушень.
3. Задачі	проникнення у функції менеджменту, організаційну діяльність підприємства та оцінка якості цієї діяльності; • розробка рекомендацій щодо її удосконалення; • забезпечення користувачів інформацією про реальне фінансове становище об'єкта, достовірність обліку та звітності; • визначення фінансової стратегії підприємства	оцінка дотримання податкового та валютного законодавства; • перевірка правильності обчислення податків, зборів та інших обов'язкових платежів; • перевірка якості постановки та ведення податкового та бухгалтерського обліку об'єктів оподаткування; • оцінка своєчасного та повного внесення сум податків, що належать до сплати; • своєчасне та повне накладення фінансових та адміністративних стягнень на порушників законодавства з податків, зборів та інших обов'язкових платежів
4. Об'єкти	• система керування підприємством; економічна інформація, що формується менеджерами, у тому числі дані обліку та звітності	система обліку об'єктів оподаткування
5. Функції	внутрішній стратегічний контроль; • контроль фінансовогосподарської діяльності та роботи персоналу на відповідність встановленим нормам; • контроль достовірності результатів діяльності, відображених у фінансовій звітності	економічна інформація про фінансовогосподарську діяльність підприємства, пов'язана з обчисленням та сплатою податків, відображена у первинних документах, обліку та звітності
6. Методичні прийоми	Органолептичні, розрахунково-аналітичні, документальні	
7. Види контрольної інформації	Відомості контролю, окремих об'єктів, контрольні розрахунки, довідки, акти обстежень	Акт камеральної та документальної перевірки
8. Користувачі інформації	Власники, менеджери найвищого рівня	Власники, державні податкові адміністрації, правоохоронні органи

Так, камеральна перевірка має свої особливості. Якщо під час неї виявляються порушення законодавства, підприємство отримує акт камеральної перевірки. Однак, якщо жодних порушень не виявлено, платник податків навіть не повідомляється про результати перевірки.

Програмне забезпечення, розроблене спеціалістами органів ДФСУ для автоматизації процесу камеральної перевірки, є важливим інструментом у роботі з контролю податкового законодавства. Це програмне забезпечення допомагає зібрати, аналізувати та перевіряти різноманітні дані та документи підприємства з метою виявлення можливих порушень. Автоматизований процес спрощує та прискорює роботу інспекторів, забезпечуючи більш ефективну та точну перевірку.

У процесі камеральної перевірки спеціалісти використовують дані, які містяться в електронній декларації з податку на прибуток. Ці дані надходять у електронній формі через систему електронного зв'язку, і вони підписуються електронним підписом відповідних посадових осіб згідно з вимогами щодо реєстрації цього електронного підпису. Такий підхід дозволяє забезпечити автентичність та цілісність інформації, що надходить, і створює правову підставу для подальшої перевірки даних та виявлення можливих порушень.

Камеральні перевірки проводяться регулярно та систематично, охоплюючи всі податкові декларації та уточнюючі розрахунки. Головною метою таких перевірок є виявлення можливого заниження або завищення податкових зобов'язань з податку на прибуток. Це дозволяє забезпечити дотримання податкового законодавства та запобігти податковим порушенням, зокрема неправильному розрахунку податків чи недостатньому їх сплаченню.

Документальна планова виїзна перевірка є ще одним типом податкової перевірки. Вона спрямована не лише на виявлення достовірності, своєчасності та повноти нарахувань і виплат, але й на контроль дотримання платником податків вимог валютного та іншого законодавства. Такий вид перевірки передбачає виїзд спеціалізованих служб до місця проведення операцій платника

податків для перевірки документації та процесів, пов'язаних з оподаткуванням та валютним регулюванням.

Загальний опис процедури перевірки розрахунків із бюджетом під час документальної перевірки на підприємстві складається з таких етапів:

1. Підготовка до перевірки : Податкові інспектори заздалегідь планують дату та час візиту на підприємство і готуються до перевірки, аналізуючи попередні дані та документацію.

2. Проведення перевірки : Під час візиту до підприємства податкові інспектори перевіряють розрахунки із бюджетом, у тому числі правильність та повноту нарахувань податку на прибуток, відповідність даних в деклараціях фактичному стану справ.

3. Аналіз документації : Інспектори детально переглядають фінансові документи, зокрема бухгалтерські книги, звіти про фінансові результати, касові операції та інші відповідні документи.

4. Виявлення порушень : Якщо під час перевірки виявляються порушення податкового законодавства або недоліки в розрахунках, податкові інспектори документують їх.

5. Складання акту : Після завершення перевірки складається акт, в якому фіксуються всі виявлені порушення та недоліки.

6. Повідомлення платника податків : Після складання акту платник податків отримує повідомлення про виявлені порушення та можливі наслідки.

Так, позапланова документальна перевірка може бути здійснена без попереднього повідомлення суб'єкта господарювання. Це означає, що податкові органи можуть прийти на підприємство для перевірки документів і обліку в будь-який час, не надаючи попередньої інформації про дату або час перевірки.

Позапланові перевірки часто використовуються податковими органами для виявлення можливих порушень або недоліків у фінансовому обліку підприємства. Вони дозволяють здійснити перевірку в умовах, коли підприємство не має можливості підготуватися до неї, що може допомогти у

виявленні фактичного стану обліку та уникненні можливих спроб приховування інформації або інших порушень.

Причини перевірки	надходження в податкову службу інформації щодо порушень законодавства, а також якщо платник податків не відповів на письмовий запит із податкової протягом 15 днів від моменту його одержання;
	несвоєчасне подання або абсолютне неподання податкової декларації або іншої звітної документації;
	виявлення невірної інформації в даних, які було подано платником податків, та якщо він не надав відповіді на письмовий запит із податкової служби протягом 15 днів після отримання;
	направлення підприємством в органи ДФС заперечення на акт податкової перевірки, у такому разі проводиться повний або частковий перегляд результатів минулої перевірки;
	початок процесу реорганізації підприємства (винятком вважається перетворення), припинення діяльності суб'єкта господарювання або визнання його банкрутом;
	інші випадки, які зазначено в ст. 78 ПКУ

Рис. 3.3. Причини документальної перевірки

Державний фінансовий контроль за сплатою податків є невід'ємною складовою системи державного фінансового контролю підприємницької діяльності. Це пояснюється тим, що фінансові ресурси держави утворюються за рахунок оподаткування економічної діяльності суб'єктів господарювання, таких як підприємства, підприємці та інші організації. Податки є одним з основних джерел доходів державного бюджету, які використовуються для фінансування різних сфер життя держави, таких як охорона здоров'я, освіта, інфраструктура, соціальні програми та інші.

Тому держава встановлює правила та механізми для збору податків, а також здійснює контроль за їхньою сплатою. Це включає в себе регулярні перевірки та аудити, моніторинг фінансової звітності платників податків, виявлення порушень податкового законодавства та застосування відповідних санкцій у разі необхідності. Такий контроль допомагає забезпечити

справедливе виконання податкових обов'язків та збереження фінансової стабільності країни.

Під час перевірки операцій за сплатою податку на прибуток державні органи зазвичай ставлять перед собою кілька основних завдань:

1. Перевірка відповідності розрахунків податку на прибуток законодавчим вимогам : Під час перевірки аналізується правильність та достовірність розрахунків податку на прибуток, що здійснюються підприємством. Визначається, чи правильно застосовуються податкові ставки, чи належним чином враховуються податкові пільги та витрати.

2. Виявлення можливих порушень та недоліків в обліку і звітності : Під час перевірки аналізуються фінансові та бухгалтерські документи, щоб виявити будь-які можливі порушення або неточності в обліку податкових зобов'язань.

3. Перевірка дотримання вимог податкового законодавства : Органи контролю перевіряють, чи дотримується підприємством весь комплекс вимог податкового законодавства, включаючи збори та сплату податків у встановлені строки, збереження податкової звітності та інші аспекти.

4. Оцінка рівня ризику для держави : На підставі результатів перевірки оцінюється рівень ризику для державного бюджету та ефективність податкової політики. Це допомагає приймати рішення щодо подальших заходів контролю або взаємодії з платниками податків.

Податкова перевірка, здійснюючи контроль за сплатою податку на прибуток, повинна базуватися на документальних методах, оскільки це дозволяє отримати найбільш достовірні дані щодо розрахунків податку. Використання документальних джерел і підтверджень дозволяє забезпечити об'єктивність та точність проведення перевірки.

Суцільний метод перевірки, який означає перевірку всіх аспектів фінансової та бухгалтерської діяльності підприємства, дійсно може підвищити ефективність контролю. Це означає аналіз не лише податкової звітності, а й фінансової звітності, договорів, первинних документів та інших джерел інформації, які можуть мати відношення до обчислення податку на прибуток.

Застосування документальних методів і суцільного підходу до перевірки забезпечує не лише високий рівень достовірності отриманих даних, але й покращує ефективність та об'єктивність самого контрольного процесу.

Головним документом, що піддається перевірці при розрахунку податку на прибуток, є податкова декларація. Вона складається на основі Звіту про фінансові результати та первинних та зведених документів бухгалтерського обліку. Податкова служба рекомендує складати декларацію за формою, затвердженою наказом Міністерства фінансів від 20.10.2015 року № 897, з урахуванням змін, внесених наказом від 14.11.2019 року № 481, який набув чинності 20.12.2019 року.

Для забезпечення інформаційного та аналітичного супроводу перевірки податку на прибуток використовується різноманітна інформація, яка надходить з наступних джерел:

а) Від платників податків:

- Дані, що містяться у їх податкових деклараціях, розрахунках та інших звітних документах.

- Інформація, що надається великими платниками податків у формі електронних копій документів з обліку доходів, витрат та інших показників, які стосуються визначення об'єкта оподаткування, первинних документів у електронному форматі, реєстрах бухгалтерського обліку, фінансовій звітності та інших документах, що відносяться до обчислення та сплати податку.

- Інформація про фінансово-господарські операції, які здійснюють платники податків.

- Деталі щодо застосування реєстраторів розрахункових операцій.

б) Від органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування та Національного банку країни отримується наступна інформація:

- Про об'єкти оподаткування, які надаються та реєструються цими органами. Ця інформація містить характеристики та індивідуальні ознаки об'єкта оподаткування, за якими його можна ідентифікувати.

- Результати здійснення податкового контролю за фінансово-господарською діяльністю платників податків.

- Інформація, що міститься у звітних документах (за винятком персоніфікованої статистичної інформації та фінансових звітів), які подаються платниками податків органам виконавчої влади та органам місцевого самоврядування.

- Деталі щодо дозволів, ліцензій, патентів, свідоцтв на право провадження окремих видів діяльності.

- Інформація про експортні та імпорتنі операції платників податків.

- в) Від банків та інших фінансових установ надходить інформація щодо наявності та руху коштів на рахунках платників податків.

- г) Від органів влади інших держав, міжнародних організацій або нерезидентів отримуються відомості.

- д) Підрозділи фіскальної служби та митні органи передають результати податкового контролю.

Для забезпечення інформаційно-аналітичної підтримки діяльності платників податків також використовується інформація, яка публікується відповідно до законодавства, а також надається органам фіскальної служби на добровільній основі чи за їх запитом у встановленому законом порядку.

Зміст контрольної-перевірочної діяльності включає три аспекти: методологічний, організаційний та технічний. Методологічний аспект визначає форму податкового контролю, таку як перевірка документів, огляд виробничих потужностей, інвентаризація тощо. Організаційний аспект передбачає вибір конкретного виду перевірки (наприклад, документальна, камеральна, оперативна, зустрічна) в залежності від поставленого завдання для податкових органів. Технічний аспект включає формування конкретного інструментарію перевіркової роботи, такого як витребування документів, надсилання запитів та проведення експертиз.

Податкова перевірка включає порівняння первинних документів із зведеними обліковими регістрами, перевірку достовірності відображення

господарських операцій у бухгалтерському обліку, взаємний контроль операцій, порівняння облікових регістрів із даними Головної книги, а також аналіз показників фінансової та податкової звітності.

Науково обґрунтоване планування та виконання податкової перевірки за напрямками контрольних заходів є ключовим для забезпечення ефективності та результативності всього процесу. Врахування різних аспектів і можливих ризиків на кожному етапі контролю дозволяє здійснювати глибокий аналіз фінансово-податкової діяльності підприємства та виявляти можливі порушення чи недоліки.

Напрями контрольних заходів на різних етапах податкової перевірки можуть включати аналіз фінансової звітності, перевірку правильності розрахунків податку, аудит первинної бухгалтерської документації, оцінку ризиків та інші дії, які допомагають виявити потенційні проблеми та вдосконалити систему податкового управління. Важливо, щоб кожен етап контролю був належним чином підтверджений науковими даними та методологією, що сприяє якісному та об'єктивному проведенню перевірки (див. табл. 3.2).

Проведення податкової перевірки є довготривалим процесом через значну кількість об'єктів бухгалтерського обліку, що визначають податкову базу з податку на прибуток. Чим більша масштабність діяльності підприємства, тим більше часу потрібно на аналіз цих об'єктів.

Під час податкової перевірки використовуються виключно документальні методи контролю, оскільки податок на прибуток та його база оподаткування є виключно розрахунковими величинами, які можуть бути підтверджені лише за допомогою документів.

Крім того, інспектори мають можливість самостійно визначити, чи проводити перевірку у повному обсязі чи вибірково. Однак для отримання більш достовірних результатів рекомендується використовувати повний обсяг перевірки, але завжди необхідно уважно враховувати ефективність такого підходу. Під час перевірки податкові органи не мають права вимагати всі

бухгалтерські документи, а лише ті, які підтверджують операції, пов'язані з розрахунком такого податку.

Таблиця 3.2.

Порядок контрольно-перевірочних заходів

Етапи контролю	Напрями контрольно-перевірочних заходів
Підготовчий	<p>Відбір платників податків</p> <p>Визначення виду перевірки та посадових осіб, відповідальних за проведення контролю</p> <p>Збір інформації про суб'єкта господарювання Обробка податкової інформації</p> <p>Перевірочний аналіз накопиченої інформації про платника податків</p> <p>Підготовка переліку питань, що підлягають документальній перевірці</p> <p>Підготовка документів для допуску до перевірки</p> <p>Ознайомлення з наказом про облікову та податкову політику</p>
Дослідний	<p>Перевірка первинних документів, у яких відображено операції щодо отриманих доходів та витрат підприємства</p> <p>Перевірка правильності відображення податку на прибуток у синтетичному та аналітичному обліку (рахунки 64 «Розрахунки за податками і платежами», 98 «Податок на прибуток», 17 «Відстрочені податкові активи», 54 «Відстрочені податкові зобов'язання», рахунки класу 7 «Доходи», 8 «Витрати за елементами», 9 «Витрат діяльності»)</p> <p>Перевірка відповідності відображення даних оборотно-сальдових відомостей та даних Головної книги Звіту про фінансові результати та Податковій декларації з податку на прибуток</p> <p>Перевірка правильності визначення за звітний період суми податку на прибуток</p> <p>Перевірка правильності складання Звіту про фінансові результати</p> <p>Перевірка правильності коригування фінансового результату на податкові різниці згідно з ПКУ</p> <p>Перевірка правильності складання Податкової декларації з податку на прибуток</p> <p>Перевірка сплати та своєчасності сплати податку на прибуток платником податку</p>
Заключний	<p>Узагальнення виявлених відхилень</p> <p>Формування додаткових і проміжних актів, висновків</p> <p>Отримання письмових пояснень від посадових осіб щодо порушення податкового законодавства</p> <p>Складання акту про проведення документальної перевірки</p> <p>Розгляд та узгодження результатів податкової перевірки</p> <p>Складання податкового повідомлення-рішення контролюючими органами за донарахованим податком та фінансовими санкціями</p>

Підметом податкового контролю щодо вірності розрахунків з податку на прибуток є безпосередньо прибуток підприємства, що визначається як кінцевий

фінансовий результат. Для перевірки коректності цього показника податковому інспектору необхідно використовувати Податковий Кодекс України.

Особлива увага повинна бути звернута на можливість недооцінки цього показника (прибутку) з метою зменшення сум, що сплачуються до бюджету. З цією метою, інспектор проводить перевірку коректності формування доходів та повноти віднесення сум до валових витрат протягом звітного періоду (див. табл 3.3).

Таблиця 3.3.

Опис фактографічної інформації, яка використовується для перевірки достовірності нарахування та своєчасності сплати податку на прибуток

Назва документа, реєстру, форми звітності	Ступінь використання в контрольному процесі	Примітка
Податкова декларація з податку на прибуток підприємств	Перевірка суми податку, що підлягає бюджету. Зіставлення із сумами відбитими Балансе (Ф №1) та Головної книги. Перевірка відповідності сум основної частини із додатками.	Перевірка рядків оподаткованого прибутку та податку
Баланс (Форма1)	Відповідність сум податків з іншими формами звітності та обліковими реєстрами (Головною книгою).	Рівність активної та пасивної частин
Звіт про фінансові результати (Форма №2)	Перевірка, розміру: фінансових результатів, величини прибутку. Звіряється відповідність даних цього звіту з Декларацією, Балансом та Головною книгою	Перевірка сум платежів до бюджету
Головна книга	Перевірка відповідності сум податкових платежів з обліковими реєстрами журнал - ордер, відомості. Відповідність даних із сумами Балансу (Ф №1). Рахунки 64, 98.	Відкривається на кожен рахунок окремий лист.
Журнал-ордер з обліку витрат №5, №5А	Перевірка відповідності даних первинних документів з даними облікового реєстру. Перевірка формування витрат	
Журнал-ордер з обліку розрахунків №3	Перевірка відповідності даних первинних документів із даними облікового реєстру. Перевірка за рахунком 64	
Відомості №1.2, 1.3	Звіряння даних з первинними документами, а також відповідність даних із Головною книгою, журналами-ордерами, у частині «Розрахунків з бюджетом» (рах. 64)	Використовується для ведення аналітичного обліку

Розрахунки бухгалтерії	Звіряється правильність застосування ставок податку зі ставкою, що діє на момент перевірки	Правильність застосування бази оподаткування
Платіжне доручення	Звіряється своєчасність перерахування податків до бюджету, а також правильність даних щодо одержувача податку	Правильність вказівки пункту параграфа; статті згідно з якою сплачується податок

Під час перевірки виникають наступні запитання: чи перевищує річний дохід, визначений за правилами бухгалтерського обліку за останній звітний період, 20 мільйонів гривень; чи відбувається коригування фінансового результату за податкові різниці згідно з Податковим кодексом України; на які різниці впливає це коригування на фінансовий результат згідно з Податковим кодексом України; яка ставка податку застосовується на підприємстві; де фіксується нарахування та сплата податку на прибуток, а також відстрочені податкові активи; яка регулярність проведення перевірки податку на прибуток тощо.

З метою поліпшення системи контролю над сплатою податку на прибуток можна впровадити ряд заходів:

- Переглянути норми податкового законодавства для їх відповідності із іншими законодавчими актами.
- Підвищити якість проведення ризикових перевірок підприємств за рахунок широкого використання бухгалтерського обліку та інформаційних ресурсів для виявлення ризиків.
- Розробити систему поточного контролю за господарською діяльністю суб'єкта господарювання та визначити ключові чинники ризику недооподаткування.
- Зміцнити фінансову та адміністративну відповідальність за порушення податкового законодавства.

3.3 Шляхи оптимізації податку на прибуток

Поняття податкової оптимізації є досить широким, оскільки воно включає підвищення фінансових результатів шляхом зниження податкових витрат, а

також спрямоване на забезпечення того, щоб податкові платежі не зростали швидше за виручку підприємства.

Відмінність між податковою оптимізацією та ухиленням від сплати податків полягає в тому, що підприємства використовують в першому випадку законні або не заборонені законом методи для зменшення податкових платежів, не порушуючи при цьому законодавство. У такому випадку, дії платників податків не порушують податкове законодавство, тому не призведуть до негативних наслідків для них, таких як додаткове нарахування податків, застосування штрафних санкцій або пені.

Оптимізація податку на прибуток — це процес використання різних законних стратегій та методів для мінімізації податкових витрат підприємства чи особи, забезпечуючи водночас відповідність законодавству. Це може включати оптимальне використання податкових пільг, зменшення податкового боргу шляхом вивчення та використання податкових винятків, а також зменшення витрат на основі вивчення податкових кодексів та звітності для визначення оптимальних податкових стратегій.

Пропонуємо наступні методи оптимізації податку на прибуток:

1. Оцінка запасів за чистою вартістю реалізації. Законодавство (п. 25 П (С) БО 9) передбачає обов'язок оцінки запасів за їхньою реальною вартістю реалізації. Це означає, що якщо ціни на товари знижуються, запаси псуються або застарівають, їх вартість може бути зменшена для оптимізації оподаткування.

Уцінку запасів до чистої вартості реалізації може здійснювати керівник підприємства згідно з внутрішніми процедурами, оформлюючи акт уцінки відповідно до встановлених вимог. Проте, слід зазначити, що у разі продажу цих запасів витрати в частині собівартості будуть меншими, що може вплинути на оптимізацію оподаткування.

2. Зміна методу нарахування амортизації може бути використана для оптимізації податкових витрат. Цей процес вимагає зміни методів таким чином, щоб новий метод призводив до більшого обсягу амортизації, ніж попередній.

Методи, які можуть бути більш "ефективними" в цьому плані, включають метод прискореного зменшення залишкової вартості та кумулятивний метод.

Так, зміна методу нарахування амортизації може бути застосована як до нових об'єктів, так і до тих, що вже були в експлуатації. У другому випадку, коли мова йде про існуючі об'єкти, не потрібно коригувати раніше нараховану амортизацію, оскільки зміна методу нарахування амортизації є лише зміною облікових оцінок. Проте для здійснення такої зміни необхідно внести відповідні зміни до наказу про облікову політику підприємства..

Оскільки методи нарахування амортизації для основних засобів фіксуються відповідно до вказівок з облікової політики підприємства, які містяться у відповідному документі, затвердженому наказом Міністерства Фінансів від 27.06.2013 року під номером 635.

3. Зменшення терміну корисного використання об'єкта. Чим коротший цей термін, тим більша сума нарахованої амортизації. Однак при встановленні або перегляді такого терміну необхідно враховувати наступні обмеження.

По-перше, при визначенні терміну корисного використання (експлуатації) пункт 24 П(С)БО 7 зобов'язує враховувати:

- очікуване використання об'єкта підприємством, враховуючи його потужність або продуктивність;
- передбачуваний фізичний та моральний знос;
- правові та інші обмеження щодо строків використання об'єкта та інші фактори.

По-друге, платники податку, які застосовують різниці, повинні враховувати мінімально допустимі строки амортизації основних засобів, встановлені п.п. 138.3.3 ПКУ. Навіть якщо в бухгалтерському обліку такі платники встановлять коротші терміни амортизації, на фінансовий результат до оподаткування впливатимуть суми, нараховані в податковому обліку. Це обумовлено коригуванням фінансового результату, передбаченим пп. 138.1 і 138.2 ПКУ (пор. 046391400).

ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ

1. Податок – це обов'язковий внесок, що спрямовується у бюджет відповідного рівня, інкасований від платників у відповідності з умовами та порядком, визначеними податковим законодавством. Система оподаткування охоплює усі податки та збори (обов'язкові платежі), які спрямовуються до бюджетів та державних спеціальних фондів згідно з законодавством України. Ставки та механізми збору податків та зборів (обов'язкових платежів) є предметом податкового регулювання.
2. Юридичні особи, на яких згідно із законодавством України покладений відповідний обов'язок, виступають як платники податку на прибуток підприємств. Об'єкт оподаткування цього податку однозначно визначений у його назві – це прибуток. Податок на прибуток підприємств є прямим, оскільки його оплачує та несе фінансову відповідальність та зобов'язання одна й та ж юридична особа.
3. На основі наданих даних можна зробити висновок, що підприємство працювало прибутково та рентабельно протягом 2021-2023 років. Це позитивна ознака, що вказує на те, що підприємство здатне генерувати прибуток та забезпечувати певний рівень рентабельності в своїй діяльності. Слід відмітити, що у порівнянні з 2021 роком, обсяг реалізованої продукції у 2022 році зріс на 13,2%, а в порівнянні з 2022 роком, у 2023 році спостерігалось зменшення на 14%.
У цей же час, вартість виробництва реалізованої продукції зросла на 13,2285 млн. грн. у порівнянні з 2021 роком у 2022 році, а в порівнянні з 2022 роком, у 2023 році спостерігалось зменшення на 6448,8 тис. грн.
Зафіксовані зміни у фонді оплати праці наступні: у порівнянні з 2021 роком, у 2022 році він збільшився на 167889 тис. грн., але в 2023 році знову зріс на 299,532 тис. грн.

Ці зміни в середньосписковій чисельності працівників та середньомісячній заробітній платі вказують на негативну ситуацію на підприємстві.

Зниження середньомісячної заробітної плати може мати декілька причин, таких як економічна нестабільність, зниження обсягів виробництва або низька прибутковість підприємства. Зміни в середньосписковій чисельності працівників можуть свідчити про звільнення працівників або зниження нових наймів.

Для з'ясування причин зменшення середньомісячної заробітної плати і змін в чисельності працівників, необхідно провести детальний аналіз ситуації на підприємстві. Можливо, варто звернутися до відповідальних осіб на підприємстві для отримання більш точної інформації про причини та плани щодо подальших змін.

За наданими даними, середньорічна вартість основних засобів залишалася майже незмінною протягом років. Це означає, що загальна вартість основних засобів на підприємстві не змінювалася протягом розглянутих років.

Фондовіддача (також відома як рентабельність активів) вказує, яку кількість продукції (або прибутку) отримують на одиницю вкладених засобів. За наданими даними, фондівіддача показує наступні значення:

- У 2021 році фондівіддача становила 4,45 гривні за гривню засобів.
- У 2022 році фондівіддача зросла і становила 5,496 гривні за гривню засобів.
- У 2023 році фондівіддача знизилася до 4,675 гривні за гривню засобів.

Ці дані вказують на зміни в ефективності використання основних засобів на підприємстві. Зростання фондівіддачі у 2022 році може свідчити про покращення продуктивності або ефективнішу використання засобів. Проте, у 2023 році фондівіддача знизилася, що може вказувати на зменшення продуктивності або менш ефективне використання засобів проти попереднього року.

Для більш детального аналізу ситуації необхідно врахувати інші фактори, такі як обсяги продукції, витрати на утримання засобів, зміни в ринкових умовах тощо.

4. Завданнями бухгалтерського обліку операцій з податку на прибуток є: забезпечення виконання вимог податкового законодавства; коректне обчислення податків; ефективна організація та проведення обліку податків та бухгалтерського обліку об'єктів оподаткування; а також забезпечення своєчасної та повної сплати сум податків, які підлягають сплаті.
5. Згідно з Планом рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань та господарських операцій підприємств та організацій, а також Інструкцією з обліку нарахування та сплати податку на прибуток в умовах підприємства, облік нарахування та сплати податку на прибуток ведеться на рахунку 641 "Розрахунки за податками". На рахунках бухгалтерського обліку 17 та 54 відображаються відстрочені активи та зобов'язання за податками відповідно.
6. У Декларації з податку на прибуток підприємства розраховано податок на прибуток. Згідно з даними, вказаними у декларації, сума податку на прибуток за останній (звітний) податковий період складає 100 998 грн. У рядку 18 вказана сума податку на прибуток за результатами попереднього податкового періоду поточного року, яка становить 524 674 грн., а в рядку 17 - сума податку на прибуток, нарахована за результатами звітного останнього періоду, яка склала 625 672 грн.
7. Податковий контроль можна розглядати з двох аспектів: як функцію або складову частину державного управління економікою та як особливу діяльність, спрямовану на виконання податкового законодавства України. Обидва аспекти податкового контролю є нерозривними та постійно розвиваються та вдосконалюються. Була проведена порівняльна характеристика внутрішньогосподарського та податкового контролю, а

також надано опис фактографічної інформації для перевірки достовірності нарахування та своєчасності сплати податку на прибуток.

8. Податкова перевірка включає порівняння первинних документів із зведеними обліковими регістрами, перевірку достовірності відображення господарських операцій у бухгалтерському обліку, взаємний контроль операцій, порівняння облікових регістрів із даними Головної книги, а також аналіз показників фінансової та податкової звітності.
9. Напрями контрольних заходів на різних етапах податкової перевірки можуть включати аналіз фінансової звітності, перевірку правильності розрахунків податку, аудит первинної бухгалтерської документації, оцінку ризиків та інші дії, які допомагають виявити потенційні проблеми та вдосконалити систему податкового управління. Важливо, щоб кожен етап контролю був належним чином підтверджений науковими даними та методологією, що сприяє якісному та об'єктивному проведенню перевірки.
10. Оптимізація податку на прибуток — це процес використання різних законних стратегій та методів для мінімізації податкових витрат підприємства чи особи, забезпечуючи водночас відповідність законодавству. Це може включати оптимальне використання податкових пільг, зменшення податкового боргу шляхом вивчення та використання податкових винятків, а також зменшення витрат на основі вивчення податкових кодексів та звітності для визначення оптимальних податкових стратегій.

Пропонуємо наступні методи оптимізації податку на прибуток:

3. Оцінка запасів за чистою вартістю реалізації. Законодавство (п. 25 П (С) БО 9) передбачає обов'язок оцінки запасів за їхньою реальною вартістю реалізації. Це означає, що якщо ціни на товари знижуються, запаси псуються або застарівають, їх вартість може бути зменшена для оптимізації оподаткування.

Уцінку запасів до чистої вартості реалізації може здійснювати керівник підприємства згідно з внутрішніми процедурами, оформлюючи акт уцінки відповідно до встановлених вимог. Проте, слід зазначити, що у разі продажу цих запасів витрати в частині собівартості будуть меншими, що може вплинути на оптимізацію оподаткування.

4. Зміна методу нарахування амортизації може бути використана для оптимізації податкових витрат. Цей процес вимагає зміни методів таким чином, щоб новий метод призводив до більшого обсягу амортизації, ніж попередній. Методи, які можуть бути більш "ефективними" в цьому плані, включають метод прискореного зменшення залишкової вартості та кумулятивний метод.

Так, зміна методу нарахування амортизації може бути застосована як до нових об'єктів, так і до тих, що вже були в експлуатації. У другому випадку, коли мова йде про існуючі об'єкти, не потрібно коригувати раніше нараховану амортизацію, оскільки зміна методу нарахування амортизації є лише зміною облікових оцінок. Проте для здійснення такої зміни необхідно внести відповідні зміни до наказу про облікову політику підприємства..

Оскільки методи нарахування амортизації для основних засобів фіксуються відповідно до вказівок з облікової політики підприємства, які містяться у відповідному документі, затвердженому наказом Міністерства Фінансів від 27.06.2013 року під номером 635.

3. Зменшення терміну корисного використання об'єкта. Чим коротший цей термін, тим більша сума нарахованої амортизації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антоненко Н. В., Чумак К. О. Проблеми узгодження бухгалтерського та податкового обліку податку на прибуток після прийняття ПКУ. *Управління проектами, системний аналіз і логістика. Технічна серія*. 2012. Вип. 9. С. 246-250.
2. Баліцька В. В. Баліцька В. В. Параметри податку на прибуток підприємств у бухгалтерському й податковому обліку. *Наукові праці НДФІ*. - 2007. - Вип. 2. - С. 151-163.
3. Баширова Г. Аналітичні процедури в аудиті податку на прибуток. *Економіка та держава*. 2020. № 12. С. 139-144.
4. Блюсенко Т. С. Проблеми здійснення податкового контролю за нарахуванням та сплатою податку на прибуток: ретроспективний аспект. *Управління розвитком*. 2013. № 21. С. 72-74.
5. Борович О. В. Аналіз сучасного стану обліку розрахунків за податком на прибуток. *Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького*. 2014. № 10. С. 176-182.
6. Букало Н. А. Складання та подання податкової звітності підприємств з податку на прибуток. *Вісник Одеського національного університету. Серія : Економіка*. 2016. Т. 21, Вип. 4. С. 192-195.
7. Волинець Т. В. Правова характеристика податку на прибуток підприємств за чинним податковим кодексом України. *Європейські перспективи*. 2012. № 4(1). С. 183-187.
8. Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 436-IV. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15?find=1&text=%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%B3#w1_38
9. Даценко Г. В. Податок на прибуток: зарубіжний досвід, контроль розрахунків зі сплати податку. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2018. № 2. С. 204-208.
10. Даценко Г., Левченко І. Стан та проблемні аспекти державного

фінансового контролю за сплатою податку на прибуток в Україні. *Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету. Серія : Економічні науки*. 2014. Вип. 36(2.2). С. 83-90.

11. Дмитренко А. В. Удосконалення податкового обліку податку наприбуток в умовах спільної діяльності за допомогою програмного продукту «1С: Бухгалтерія». *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія : Економічні науки*. 2010. № 5(1). С. 197-200.

12. Зоря О. П., Радзевич М. Ю. Дослідження витрат з податку на прибуток згідно з окремою фінансовою звітністю банківської установи. *Економіка та держава*. 2018. № 8. С. 42-45.

13. Ковач С., Безверхий К. Облік і звітність розрахунків за податком на прибуток підприємства в умовах законодавчих змін. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2015. № 4. С. 34-43.

14. Ковач С., Безверхий К. Облік і звітність розрахунків за податком на прибуток підприємства в умовах законодавчих змін. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2015. № 4. С. 34-43.

15. Козоріз Л. О. Особливості процесу становлення нормативно- правової бази податку на прибуток підприємств в Україні та подальші перспективи її розвитку. *Наукові праці НДФІ*. 2013. Вип. 3. С. 78-89.

16. Колесник А. Е. Особливості розрахунку податку на прибуток у податковому та бухгалтерському обліку. *Управління розвитком*. 2014. № 5. С. 84-87.

17. Кравчук А. В. Порівняльна характеристика правового регулювання податку на прибуток підприємств та спрощеної системи оподаткування юридичних осіб. *Ірпінський юридичний часопис*. 2021. Вип. 1. С. 97-105.

18. Кравчук Н. Проблеми організації аудиту податку на прибуток. *Економічний аналіз*. 2012. Т. 11(1). С. 136-140.

19. Куць Т. В., Пікуля В. А. Економіко-правові аспекти податку наприбуток підприємства. *Молодий вчений*. 2017. № 11. С. 1211-1213.

20. Кучер С. В. Податковий кодекс України як інструмент вирішення

проблем бухгалтерського обліку податку на прибуток. *Економіка промисловості*. 2010. № 4. С. 185-190.

21. Кучерова Г. Ю. Удосконалення системи розподілу платників податку на прибуток за категоріями уваги. *Часопис економічних реформ*. 2013.

№ 3. С. 43-48.

22. Кушнір І. М. Правові аспекти оподаткування податком на прибуток договорів підряду в будівництві. *Юридична Україна*. 2017. № 4. С. 81-89.

23. Кушнір Л. А., Ненашко Б. С. Податок на прибуток: бухгалтерський і податковий облік та їх протиріччя. *Збірник наукових праць Подільського державного аграрно-технічного університету*. 2011. Вип. 19. С. 211-214.

24. Лук'янцев С. О. Порівняльно-правова характеристика податку на прибуток підприємств та непрямих податків в Україні. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Юриспруденція*. 2017. Вип. 27. С. 51-53.

25. Лук'янцев С. О. Трансформація правового регулювання податку на прибуток підприємств: податковий та бюджетний аспекти. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2017. Вип. 3. С. 82-85.

26. Малишкін О. І. Європейський вектор розвитку обліку податків: основні підходи до тлумачення податку на прибуток. *Науковий вісник Національної академії статистики, обліку та аудиту*. 2014. № 2. С. 19-27.

27. Малишкін О., Ковтун Т. Концептуальні зміни алгоритму розрахунку податку на прибуток підприємств: обліковий аспект. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2015. № 2-3. С. 3-13.

28. Матвієнко Т. О. Порівняльний аналіз національних та міжнародних стандартів з обліку податку на прибуток. *Економічні науки. Серія : Облік і фінанси*. 2010. Вип. 7(2). С. 269-278.

29. Меліхова Т. О. Внутрішній контроль податку на прибуток в системі управління економічною безпекою підприємства. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія : Економічні науки*. 2015. Вип. 10(3). С. 204-208.

30. Меліхова Т. О., Бикова М. М. Розробка програми аудиту податку на прибуток для підвищення фінансової безпеки. *Агросвіт*. 2017. № 1-2. С. 19-25.
31. Меліхова Т. О., Федорова Л. А. Удосконалення методики внутрішнього контролю податку на прибуток для підвищення економічної безпеки підприємства. *Ефективна економіка*. 2018. № 12. С. 121-126.
32. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 12 (МСБО 12). Податки на прибуток. Міжнародний документ від 01.01.2012. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_012#Text
33. Мілевська О. М., Піхотіна А. О. Бухгалтерський та податковий облік податку на прибуток. *Економічні науки. Сер. : Облік і фінанси*. 2012. Вип. 9(2). С. 399-408.
34. Петрик О. А., Гриненко Ю. І. Трансфертне ціноутворення: правила та механізм контролю податку на прибуток. *Економіка. Фінанси. Право*. 2019. № 7(2). С. 30-35.
35. Писарева О. А. Облікове відображення постійних та тимчасових різниць з податку на прибуток. *Управління розвитком*. 2014. № 5. С. 96-99.
36. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>
37. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність: Закон України від 21.12.2017 № 2258-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#Text>
38. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV. URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>
39. Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо вдосконалення адміністрування податків, усунення технічних та логічних неузгодженостей у податковому законодавстві: Закон України від 16.01.2020 № 466-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/466-20#Text>
40. Про затвердження Методичних рекомендацій із застосування реєстрів

бухгалтерського обліку малими підприємствами: Наказ Міністерства фінансів України від 15.06.2011 № 720. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0720201-11#Text>

41. Про затвердження Положення бухгалтерського обліку «Податкові різниці»: Наказ Міністерства фінансів України від 25.01.2011 № 27 (Наказ втратив чинність на підставі Наказу Міністерства фінансів № 391 від 31.03.2015). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0212-11#Text>

42. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 № 73. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text>

43. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 17 «Податок на прибуток»: Наказ Міністерства фінансів України від 28.12.2000 № 353. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0047-01#Text>

44. Про затвердження Плану рахунків бухгалтерського обліку та Інструкції про його застосування: Наказ Міністерства фінансів України від 30.11.1999 № 291. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0892-99#Text>

45. Про затвердження форми Податкової декларації з податку на прибуток підприємств: Наказ Міністерства фінансів України від 20.10.2015 № 897. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1415-15#Text>

46. Проданчук М. Визначення об'єкта оподаткування податком на прибуток підприємств за правилами бухгалтерського обліку. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2015. № 4. С. 26-33.

47. Свідерський Д. Основи організації обліку показників податкової звітності з податку на прибуток за даними бухгалтерського обліку. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2011. № 1. С. 43-52.

48. Свідерський Є., Свідерський Д. Формування показників звітності підприємств з податку на прибуток у 2011 році. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2011. № 10. С. 15-21.

49. Сіліна І. В. Процес становлення нормативно-правової бази податку на

прибуток в Україні. *Економічний простір*. 2015. № 101. С. 159-171.

50. Скорнякова Ю. Б. Проблемні аспекти відображення в обліку та звітності розрахунків з бюджетом за податком на прибуток в умовах річного звітного періоду. *Економіка та держава*. 2013. № 11. С. 38-41.

51. Скорнякова Ю. Б. Проблемні аспекти відображення в обліку та звітності розрахунків з бюджетом за податком на прибуток в умовах річного звітного періоду. *Економіка та держава*. 2013. № 11. С. 38-41.

52. Смірнова О. М., Стадник М. В. Аналіз відмінностей бухгалтерського та податкового обліку з податку на прибуток підприємств в Україні. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2014. № 5. С. 173-179.

53. Тредіт В. Є. Податковий облік податку на прибуток підприємств за новими правилами. *Агросвіт*. 2015. № 8. С. 41-45.

54. Федоренко А. В. Особливості правового статусу інституту спільного інвестування як платника податку на прибуток. *Фінанси України*. 2014. № 12. С. 69-82.

55. Федоришина Л. І., Свистун І. А. Облік податку на прибуток. *Економічні науки. Серія : Облік і фінанси*. 2014. Вип. 11(2). С. 383-390.

56. Чирва А. А. Облік податку на прибуток: проблеми та шляхи їх вирішення. *Облік і фінанси*. 2014. № 4. С. 82-86.

57. Шеремета В. П. Податок на прибуток як елемент фінансової звітності. *Незалежний аудитор*. 2013. № 5. С. 64-70.

58. Шерепа К. М. Організація обліку розрахунків за податком на прибуток в умовах чинності податкового кодексу України. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2013. Вип. 42. С. 246-251.

59. Шкуліпа Л. В. Конверсія вітчизняної практики обліку податку на прибуток до міжнародних стандартів фінансової звітності. *Молодий вчений*. 2019. № 3(1). С. 195-200.